

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 2015
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να αιτιολογήσετε με συντομία:

- α. Την απογοήτευση αστών και διανοουμένων, κατά την περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από τον Χαρίλαο Τρικούπη.
(μονάδες 5)
- β. Την προτεραιότητα που δόθηκε στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.
(μονάδες 5)
- γ. Την καλλιέργεια του μίσους από την πλευρά των αντιβενιζελικών εναντίον των προσφύγων.
(μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το 1875 ο Θ. Δηλιγιάννης παρουσίασε ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας.
- β. Η σύγκρουση των αντιβενιζελικών κομμάτων με τους Φιλελευθέρους τα οδηγούσε σε διαρκώς συντηρητικότερες θέσεις.
- γ. Η ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (1923) έγινε με κύριο κριτήριο το θρήσκευμα.
- δ. Η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα πραγματοποιήθηκε το 1897.
- ε. Στην Ευρώπη πρωτεργάτης του αγώνα για την αυτονομία του Πόντου ήταν ο Κ. Κωνσταντινίδης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους, καθώς και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στη χώρα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Τι γνωρίζετε για τη διοίκηση της Τραπεζούντας από τον μητροπολίτη Χρύσανθο την περίοδο 1916-1918;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα Α και Β, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α. Τι γνωρίζετε για την ίδρυση της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.), το σκοπό της και τα μέσα που της διατέθηκαν από την τότε ελληνική κυβέρνηση για την επίτευξη του σκοπού της; (μονάδες 15)
- β. Ποιο ήταν το βασικό της πλεονέκτημα έναντι οποιουδήποτε άλλου φορέα ασχολήθηκε με το ίδιο ζήτημα;

(μονάδες 10)
Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μετά τη μικρασιατική ήττα και την άφιξη των προσφύγων η ανάγκη εξασφάλισης εξωτερικού δανείου (ή δανείων) έγινε ακόμη μεγαλύτερη. Η κρίσιμη κατάσταση όμως της ελληνικής οικονομίας που υπαγόρευε την ανάγκη αυτή δεν αποτελούσε εχέγγυο¹ για τους υποψήφιους ξένους πιστωτές. [...]

Το 1924, μετά από επίμονες διαπραγματεύσεις, συνάφθηκε δάνειο [...]. Αν και οι όροι δεν ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκοί για την Ελλάδα, οι πιεστικές ανάγκες των προσφύγων δεν επέτρεπαν δισταγμούς και αναβολές στην αποδοχή του δανείου.

Η διαχείριση του δανείου ανατέθηκε στην Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.), αυτόνομο οργανισμό που ιδρύθηκε βάσει του πρωτοκόλλου της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1923 της Γενεύης. Τη διοίκηση της Ε.Α.Π. ανέλαβαν δύο Έλληνες, διορισμένοι από την ελληνική κυβέρνηση, και δύο ξένοι [...], διορισμένοι από την Κ.Τ.Ε. (Κοινωνία των Εθνών). Πρώτος πρόεδρος της επιτροπής ορίστηκε ο Henry Morgenthau (μέλος του Συμβουλίου του ιδρύματος Περιθάλψεως της Μέσης Ανατολής, πρώην πρεσβευτής των Η.Π.Α. στην Κωνσταντινούπολη) και μέλη: ο εκπρόσωπος της Τράπεζας της Αγγλίας John Campbell και οι Στέφανος Δέλτας και Περικλής Αργυρόπουλος. [...]

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως το 1941*, τ. ΙΕ΄, Εκδοτική Αθηνών, 2008, σ.301.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Στον αγώνα αυτόν για την εγκατάσταση των προσφύγων βρήκε το ελληνικό κράτος πολύτιμο επίκουρο την Κοινωνία των Εθνών. Αυτή θέτει στη διάθεσή του τα κατάλληλα πρόσωπα, μορφωμένους τεχνικούς και οικονομολόγους, και την ηθική της ενίσχυση για να βοηθήσουν την Ελλάδα στο τεράστιο έργο της αποκαταστάσεως. Έτσι συνάπτεται το δάνειο των 12.300.000 λιρών και ιδρύεται ο διεθνής οργανισμός Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.), ο οποίος σε συνεργασία με τις ελληνικές αρχές περάτωσε το έργο του μέσα σε 7 χρόνια (τέλη Νοεμβρίου 1923 – τέλη 1930). Κανένα παρόμοιο παράδειγμα δεν υπήρχε ως τότε στην ιστορία μιας τόσο εκτεταμένης αποκαταστάσεως προσφύγων.[...]

Α. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, Θεσσαλονίκη 1991, εκδ. Βάνιας, σ. 382.

¹ εχέγγυο: ό,τι αποτελεί εγγύηση, ό,τι δίνει τη βεβαιότητα για ένα επιθυμητό αποτέλεσμα, για μια ευνοϊκή εξέλιξη.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα Α, Β και Γ, να απαντήσετε στα ερωτήματα:

α. Ποιες ήταν οι προγραμματικές θέσεις του Ελ. Βενιζέλου, όπως διατυπώθηκαν στο λόγο του της 5^{ης} Σεπτεμβρίου 1910, και ποιες οι βασικές θέσεις της *Κοινωνιολογικής Εταιρείας*;

(μονάδες 15)

β. Πώς αποτυπώθηκαν οι θέσεις του Ελ. Βενιζέλου και της *Κοινωνιολογικής Εταιρείας* στην Αναθεώρηση του Συντάγματος του 1911 και στο νομοθετικό έργο της κυβέρνησης Βενιζέλου κατά την περίοδο 1910-1912;

(μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Από το μπαλκόνι του «Grand Hôtel» στην Πλατεία Συντάγματος [ο Ελ. Βενιζέλος] εκφώνησε στις 5 Σεπτεμβρίου την πασίγνωστη εκείνη προγραμματική ομιλία με την οποία παρουσιάστηκε ως «σημαιοφόρος νέων πολιτικών ιδεών» και όχι ως αρχηγός ενός νέου κόμματος [...].

[Στην ομιλία του] εντυπωσιάζει αμέσως η κυριαρχία των πλευρών του τεχνικού εκσυγχρονισμού του πολιτικού συστήματος και η προσπάθεια να σταθεροποιηθεί αυτό το πολιτικό σύστημα μέσω της περιορισμένης εξισορρόπησης των συμφερόντων των μεσαίων και των κατώτερων κοινωνικών ομάδων. [...]

Το δεύτερο μέρος της προγραμματικής του ομιλίας, με το οποίο ο Κρης πολιτικός παρουσίασε τους πολιτικούς του στόχους, επιβεβαιώνει τη διαπίστωσή μας: με την αναθεώρηση του συντάγματος, είπε, [...] χωρίς όμως να αλλάξει τις θεμελιώδεις διατάξεις για το πολίτευμα, τη βασιλεία και τη διαδοχή, τη λαϊκή κυριαρχία και τη διάκριση των εξουσιών, το σύστημα θα εκσυγχρονιζόταν τεχνικά. [...] Οι περισσότερες αλλαγές του συντάγματος αφορούσαν ακριβείς διατυπώσεις με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του πνεύματος του συντάγματος. Παρά τη δριμεία κριτική κατά του στέμματος, ο Βενιζέλος τόνισε ότι η δημοκρατία με βασιλιά ως αρχηγό του κράτους «είναι ο τύπος του πολιτεύματος, όστις προσαρμόζεται άριστα προς την πολιτικήν μόρφωσιν του Ελληνικού Λαού και εξυπηρετεί προσφορώτερον τα εδαφικά συμφέροντα». [...]

G. Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*, μτφ. Θ. Παρασκευόπουλος, Αθήνα 2006, εκδ. Μ.Ι.Ε.Τ., σσ. 780-781.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι απόψεις [των Κοινωνιολόγων] για τη μεταρρύθμιση του πολιτικού συστήματος ήταν σχετικά συγκρατημένες [...]. Ζητώντας καλύτερη διασφάλιση της τοπικής αυτοδιοίκησης και την προσήκουσα εκπροσώπηση των πολιτικών μειοψηφιών στη βουλή επιδίωκαν να διευρύνουν τις δυνατότητες συμμετοχής των πολιτών [...]. Από την άλλη επιδίωκαν, όπως και οι Φιλελεύθεροι, να εκσυγχρονίσουν τη διοίκηση, δηλαδή να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά της αποκεντρώνοντάς την και αποκλείοντας την άμεση επιρροή των πολιτικών, δημιουργώντας στην πράξη μια δημοσιοϋπαλληλία με μεγαλύτερα προσόντα και αξιοποιώντας τις τεχνικές εμπειρίες των καλύτερα οργανωμένων κρατών. Οι Κοινωνιολόγοι

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

παρουσίασαν ένα εκτενές πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής, που περιλάμβανε κατάλογο μέτρων φορολογικής πολιτικής, νόμους προστασίας της εργασίας, βελτίωση του νομικού καθεστώτος για τους ενοικιαστές γης στη Θεσσαλία και ευνόηση των συνεταιρισμών. [...]

Για πρώτη φορά προτάθηκε ένα μικρό βήμα προς την πολιτική ισότητα των γυναικών: το Λαϊκό Κόμμα τούς υποσχόταν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές. [...]

Σε πολλά πρακτικά ζητήματα το Λαϊκό Κόμμα ήταν πρόθυμο να κάνει συμβιβασμούς. [...] Ήταν ικανοποιημένο με τη δεκάωρη ημερήσια εργασία, για να μην επηρεαστεί αρνητικά η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής βιοτεχνίας.[...]

G. Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*, μτφ. Θ. Παρασκευόπουλος, Αθήνα 2006, εκδ. Μ.Ι.Ε.Τ., σσ. 847-852.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Ο κύριος σκοπός του Βενιζέλου είναι να εκσυγχρονίσει το κράτος και να συνειδητοποιήσει στον λαό την έννοια του δικαίου και του νόμου. Αναθεωρεί ορισμένα άρθρα του συντάγματος, [...] εξασφαλίζει τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων, την ισοβιότητα των δικαστικών, του συμβουλίου επικρατείας κλπ. Ακόμη φιλοδοξεί και κατορθώνει να εξυγιάνει τους πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς, [...]. Απαλλοτριώνει τα μεγάλα τσιφλίκια στη Θεσσαλία και διανέμει 300.000 στρέμματα σε 4.000 οικογένειες καλλιεργητών της. Στο ενεργητικό του ακόμη ανήκει η εργατική νομοθεσία, μολονότι τα εργατικά ζητήματα δεν είχαν ακόμη προβληθεί με ένταση. Με τη διορατικότητα του πραγματικού κυβερνήτη πρόβλεψε την έγκαιρη λύση των κοινωνικών προβλημάτων και απέτρεψε την απειλή θυελλών [...].

A. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, Θεσσαλονίκη 1991, εκδ. Βάνιας, σ. 344.

Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε, όμως, η ορθογραφία τους.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου σας να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό, με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εκλεκτικοί
- β. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- γ. Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας (1899).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η ήττα της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο συνέβαλε στην αποδυνάμωση του ρωσικού κόμματος, το οποίο σταδιακά εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή της Ελλάδας.
- β. Με πρωτοβουλία της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ), τον Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένα αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής, με έδρα την Αθήνα.
- γ. Η Συμφωνία της Άγκυρας (Ιούνιος 1930) προέβλεπε και την αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
- δ. Ο 20ός αιώνας βρήκε τον ελληνισμό του Πόντου να έχει θεαματικό προβάδισμα, συγκριτικά με τις άλλες εθνότητες της ευρύτερης περιοχής, στον οικονομικό και τον πνευματικό τομέα.
- ε. Ο Γερμανός Καραβαγγέλης διαπραγματεύθηκε με τους Αρμένιους, καθώς επίσης και με τους μουσουλμάνους του Πόντου, μια μορφή συνομοσπονδίας.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Πώς επέδρασε η καθιέρωση της καθολικής ψηφοφορίας, με το ελληνικό Σύνταγμα του 1844, α) στην πολιτική και κομματική δράση (μονάδες 6) και β) στον κοινοβουλευτισμό; (μονάδες 7)

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια ήταν η εξέλιξη του Κρητικού Ζητήματος από τη 14^η Φεβρουαρίου 1913 μέχρι και την 1^η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να παρουσιάσετε:

- α) τις αντιλήψεις του Χ. Τρικούπη όσον αφορά το κράτος, τη διοίκηση και την οικονομία, αντιπαραβάλλοντάς τες με τις αντίστοιχες του πολιτικού του αντιπάλου Θ. Δηλιγιάννη. (μονάδες 17)

- β) τις προσπάθειες που κατέβαλλε ο Χ. Τρικούπης, ως πρωθυπουργός, για την υλοποίηση αυτών των αντιλήψεων. (μονάδες 8)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Η νέα Βουλή άρχισε τις εργασίες της στις 26 Φλεβάρη 1882 [...]. Ο νέος πρωθυπουργός [Χαρίλαος Τρικούπης] στον προγραμματικό του λόγο είπε: [...]

«Τὸ πρόγραμμα ἡμῶν [...] ζητεῖ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ τόπου. Ἡ κοινωνία ζητεῖ φραγμοὺς κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν τῆς κυβερνήσεως, κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν παντός ἰσχύοντος, κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν τῆς Βουλῆς. Ὅτι πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν σήμερον εἶναι οὐχὶ ἐπίδειξις πλαστοῦ ἰσοζυγίου, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν σήμερον ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ κράτους τὴν ὁδόν, ἣτις θέλει φέρει εἰς τὸ ἰσοζύγιον, ἐὰν ἐμμείνωμεν ἀκραδάντως ἐν αὐτῇ. Ὅφείλομεν ἐν τῇ διαρροθμίσει τῶν οικονομικῶν νὰ ἐπιζητήσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ὅσον [δυνατόν] ἐλαττώσεως τῶν δαπανῶν, ἐπιτρεπούσης ὅμως πλήρη τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, τῶν πόρων τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐπαύξησιν τῶν πόρων τοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο πᾶσα θυσία, τὴν ὁποίαν ἠθέλομεν ζητήσῃ παρὰ τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τῶν βιομηχανικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, τῆς συγκοινωνίας καὶ πάντων δι' ὧν προάγεται ἡ ὑλικὴ δύναμις, θέλει ψηφισθῆ...»

Γ. Κορδάτου, *Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας*, τ.ΧΙΙ, σ.382, στο Κ.Ε.Ε., *Αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, τχ.πρώτο, Αθήνα 1999, σσ.55-56.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Το δημοσιονομικό πρόγραμμα του Δηλιγιάννη μπορεί να συνοψισθεί σε δύο βασικές κατευθυντήριες ιδέες: Η πρώτη[...]επαναλαμβάνεται σε όλα τα προεκλογικά και μετεκλογικά προγράμματα του δηλιγιαννισμού της εικοσαετίας 1885-1905: οικονομία στις δημόσιες δαπάνες, που θα προκαλέσει ελάττωση της φορολογικής επιβαρύνσεως και θα αποτελέσει κίνητρο για τη σταδιακή, φυσική, αύξηση της εγχώριας παραγωγής από όλους τους παράγοντες του ενεργού οικονομικά πληθυσμού. Η δεύτερη, η έννοια της εθνικής εργασίας, που αναπτύσσει τις δυνατότητές της κάτω από τη σκέπη της κρατικής πολιτικής λιτότητας και στον τομέα των κρατικών δαπανών, αλλά και στο φορολογικό τομέα, σε τρόπο ώστε το κοινωνικό σώμα, χωρίς ταξικές διακρίσεις, να βρίσκεται σε στενή συνεργασία με το κράτος, είναι μια καινούργια ιδέα. [...]

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913*, τ. ΙΔ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000², σ.181.

Τα κείμενα αποδόθηκαν στο μονοτονικό, εκτός από τον προγραμματικό λόγο του Χ. Τρικούπη.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Για την κατασκευή των σιδηροδρόμων το κράτος διέθεσε συνολικά το 68% των αναγκαίων πόρων από δάνεια, από τα οποία πάλι το 74% αντλήθηκε από τις διεθνείς χρηματαγορές. [...] Αυτή η οικονομική και δημοσιονομική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα μια αυξανόμενη και για τα ελληνικά δεδομένα ασυνήθιστα υψηλή επιβάρυνση των φορολογουμένων. [...] Όσο για τη φορολογική δικαιοσύνη πρέπει να διαπιστώσουμε ότι τα μερίσματα των μετοχών δεν επιβαρύνονταν καθόλου, ενώ άλλα έσοδα από κεφάλαιο καθώς και τα κέρδη των τραπεζών φορολογούνταν ελάχιστα, για να

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

υπάρχουν κίνητρα για μεταφορά κεφαλαίων στην Ελλάδα. Τα φορολογικά βάρη έφεραν οι καταναλωτές μέσω των έμμεσων φόρων [...]. Σε αυτά προστίθενταν οι δασμοί που επιβάλλονταν κυρίως με εισπρακτικά κριτήρια. Το ποσοστό των έμμεσων φόρων στα δημόσια έσοδα αυξήθηκε πάντως από 50% το 1863 σε 68% το 1890, ενώ το ποσοστό των εσόδων από τη φορολόγηση αγροτικών προϊόντων μειώθηκε στο ίδιο διάστημα από 48% σε 22%.

Gunnar Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*, μτφ. Θ. Παρασκευόπουλος, τ.Α΄, Αθήνα, 2006, σσ.572-574.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφερθείτε:

- α) στις μεθοδεύσεις των Τούρκων εναντίον των Μικρασιατών Ελλήνων, κατά τον πρώτο διωγμό, το 1914. (μονάδες 15)
- β) στις συνθήκες που βρήκαν οι πρόσφυγες στην πατρίδα τους κατά την παλιννόστηση. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Τα γεγονότα διαδραματίστηκαν σε δύο φάσεις. [...] Η πρώτη φάση αρχίζει στα τέλη του Μάη του 1914, δύο μήνες πριν τον Ευρωπαϊκό πόλεμο, και καλύπτει τον Ιούνιο κι ένα μέρος του Ιουλίου. Στα τέλη του Ιουλίου, ο σκοπός είχε επιτευχθεί και ο πόλεμος επέτρεπε τη δημιουργία νέων πιο ολοκληρωμένων και διευρυμένων σχεδίων. Οι καταστροφές και τα συντρίμια είχαν μεγαλύτερη ένταση και συνέχεια το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου. [...]

Η [δεύτερη φάση] διακρίνεται από την προηγούμενη λόγω της μεγαλύτερης έκτασης των μέτρων και λόγω των διαφορετικών μεθόδων που ακολουθήθηκαν. Ο πληθυσμός που είχε πληγεί μεταξύ Μαΐου και Ιουλίου 1914, κυμαινόταν από 150.000 ως 200.000 [...] Κατά τη δεύτερη περίοδο [...] κυμαινόταν από 700.000 έως 800.000.[...] Οι πληθυσμοί από τις εκκενωθείσες περιοχές δεν μπόρεσαν να καταφύγουν στα νησιά και στην Ελλάδα, και οι περισσότεροι αφανίστηκαν. [...] Η Σμύρνη απειλήθηκε σοβαρά.

Félix Sartiaux, *Η Ελληνική Μικρασία*, μτφ. Ντ. Νίκα, εκδ. Ιστορητής, Αθήνα 1993, σσ.159-160, 171.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι άγριες απελάσεις, η τρομοκρατία, οι δολοφονίες και οι βιαιότητες εναντίον των Ραγιαδών κατά μήκος της μικρασιατικής ακτής δεν τράβηξαν στη Δύση την προσοχή που τους άρμοζε. Είχαν όμως όλα τα χαρακτηριστικά του πολεμικού μέτρου που επέβαλλε μία δήθεν «στρατιωτική ανάγκη» και δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι Τούρκοι και Γερμανοί είχαν πλήρη συνεργασία και ήταν σύμμαχοι στη διάρκεια του πολέμου. [...]

Η καταστροφή της Φώκαιας προξένησε μεγάλη συγκίνηση στη Μασσαλία, που ιδρύθηκε από αποίκους προερχόμενους από την ομώνυμη αρχαία ελληνική αυτή πόλη. Η Φώκαια είναι η μητέρα της Μασσαλίας. Ο κ. Mancient ήταν αυτόπτης μάρτυρας στις σφαγές και τις λεηλασίες που έλαβαν χώρα στην πόλη [...]:

«Κατά τη διάρκεια της νύχτας, οι οργανωμένες συμμορίες συνέχισαν τη λεηλασία της πόλης. Την αυγή έπεφταν συνεχείς πυροβολισμοί μπροστά στα σπίτια μας. Πεταχτήκαμε έξω και οι τέσσερις και βρεθήκαμε μπροστά σε ένα εφιαλτικό θέαμα. Η ορδή που είχε μπει στην πόλη ήταν οπλισμένη με γκράδες και παλιά τουφέκια του ιππικού. Ένα σπίτι είχε παραδοθεί στις φλόγες. Από όλες τις μεριές της πόλης οι χριστιανοί έτρεχαν στην προκουαία, αναζητώντας βάρκες για να διαφύγουν. Όμως, ήδη από την προηγούμενη νύχτα είχαν εξαφανιστεί όλες. Κραυγές τρόμου ανακατεύονταν με τους κρότους των πυροβολισμών. Ο πανικός ήταν τόσο μεγάλος, ώστε μια γυναίκα και το παιδί της πνίγηκαν σε εξήντα εκατοστά νερό. [...]»

George Horton, *Η μάστιγα της Ασίας*, ειδική έκδοση για την εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, Αθήνα 2009 (αναπαραγωγή της έβδομης έκδοσης της «Εστίας», Αθήνα 2007) σσ.65,68-69.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Τότε [1920], όσοι είχαμε φύγει με τον πρώτο Διωγμό του 1914 και βρισκόμασταν στη Μυτιλήνη, ξαναγυρίσαμε στο Αδραμύττι.

Το βρήκαμε κατεστραμμένο. Τα σπίτια μας σε ελεεινή κατάσταση, μισοχαλασμένα από την έλλειψη συντήρησης. Οι δρόμοι ακάθαρτοι. Που εκείνο το Αδραμύττι που αφήσαμε το 1914, το γεμάτο ζωή και νοικοκυριό!

Διώξαμε τους Τούρκους Βοσνίους πρόσφυγες που κάθονταν στα σπίτια μας. Ο καθένας πήγε στο δικό του σπίτι. Αρχίσαμε σιγά-σιγά, να στήνουμε το νοικοκυριό μας. Οι ντόπιοι Τούρκοι, όλο γλύκα, ήταν μαζί μας. Μας πλήρωσαν τα παλιά χρέη τους. Βλέπετε, είχαν την ανάγκη μας, ήταν ελληνική κατοχή. Ζούσαμε αμέριμνα.

Μαρτυρία Άννας Παρή, στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, *Η Έξοδος, Μαρτυρίες από τις επαρχίες των δυτικών παραλίων της Μικρασίας*, τ.Α΄, Αθήνα 1980, σσ.228-229.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου σας να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εθνικόν Κομιτάτον
- β. Ροπαλοφόροι
- γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Με το Σύνταγμα του 1844 προβλεπόταν η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας.
- β. Ο Πρίγκιπας Γεώργιος με αυστηρή προειδοποίηση έδινε στους επαναστάτες του Θέρισου προθεσμία 36 ωρών, για να καταθέσουν τα όπλα.
- γ. Το 1920 η Ελλάδα είχε 20% μη Έλληνες ορθόδοξους, ενώ το 1928 μόλις 6%.
- δ. Στις 10 Μαρτίου 1921 ο Μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρυσανθος πρότεινε στον Υπουργό Εξωτερικών Μπαλτατζή συνεργασία με τους Κούρδους και τους Αρμένιους εναντίον του κινήματος του Κεμάλ.
- ε. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1928.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στο έργο της κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας, κατά τα δύο πρώτα χρόνια της λειτουργίας της.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε στην εκλογική αναμέτρηση του Αυγούστου του 1910 στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στις πολιτικές δυνάμεις που αναμετρήθηκαν, τις επιδιώξεις τους και το εκλογικό αποτέλεσμα.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να παρουσιάσετε:

- α) τους παράγοντες, οι οποίοι έδωσαν ώθηση στο ελληνικό εργατικό κίνημα, από την ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα έως και την ίδρυση του ΣΕΚΕ (μονάδες 15) και
- β) τις αρχές και το πρόγραμμα του ΣΕΚΕ (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οί βαλκανικοί πόλεμοι με την επιστράτευση είχαν νεκρώσει πᾶσαν σοσιαλιστικήν ζύμωσιν εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπιστράτευσις, ὁ στρατιωτικὸς νόμος καὶ αἱ ἔθνικαὶ νίκαι μετέβαλον τὴν κατάστασιν. Ἀλλὰ συγχρόνως οἱ πόλεμοι ἤνοιξαν νέους καὶ ἀνελπίστους ὀρίζοντας καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως διὰ τὴν μικρὰν ἄλλοτε Ἑλλάδα. Καὶ μαζὶ μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς συγκοινωνίας, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξις. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα ἐπανευρίσκει τὴν ἐκδήλωσίν της. Ἡ ἀπήχησις τῆς Φεντερασιὸν ἔχει καὶ αὐτὴ εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν. [...] Τὸ 1918 εἰς 700 καὶ πλέον μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἠσχολοῦντο περὶ τοὺς 70.000 ἐργάτας βιομηχανίας. Ἄλλοι 60-70.000 τοῦλάχιστον ἐργάται βιοτεχνίας καὶ ἐμπορίου δέον νὰ προστεθοῦν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν. Ἡ συντεχνιακὴ μορφή τῆς οἰκονομίας παρεχώρησε τὴν θέσιν της εἰς τὴν καθαρῶς κεφαλαιοκρατικήν.

Α. Μπεναρόγιας, *Ἡ πρώτη σταδιοδρομία τοῦ ἑλληνικοῦ προλεταριάτου*, ἐπιμ. Α. Ἐλεφάντη, Αθήνα: «Κομμούνα», 1986, σσ. 86, 110.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΕΚΕ]

«Τὸ συνέδριον τοῦ Κόμματος δέχεται: τὴν κατάργησιν τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ἐκδημοκρατίησιν τῆς νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας, δηλαδὴ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας ὡς μεταβατικῆς περιόδου διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς σοσιαλιστικῆς πολιτείας».

Γ. Κορδάτος, *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος*, Αθήνα: Ἐκδόσεις Μπουκουμάνης, 1972, σ. 315.

Τὸ σχέδιον πάνω στὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ποὺ υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα Ἑλλάδος (ΣΕΚΕ), ἦταν τὸ ἀκόλουθο:

[...]

- Καταγγελία ὅλων τῶν μυστικῶν συνθηκῶν καὶ κατάργησις τῆς μυστικῆς διπλωματίας.
- Ἄμεσος ἀποστράτευσις καὶ γενικὸς ἀφοπλισμὸς καὶ κατεδάφισις ὅλων τῶν φρουρίων καὶ ὀχυρώσεων.
- Ἀποκατάστασις ὅλων τῶν ἔθνων μικρῶν καὶ μεγάλων μετὰ πλῆρες δικαίωμα ν' ἀποφασίζουσιν περὶ τοῦ συστήματος τῆς διοικήσεώς των.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

- Κατάρτισις τῶν τωρινῶν συμμαχιῶν καὶ ἄμεσος σχηματισμὸς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπάντων.

Πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν ἀνωτέρω ὄρων τὸ Σοσιαλιστικὸν Ἐργατικὸν Κόμμα τῆς Ἑλλάδος κρίνει ἀναγκαίαν καὶ ἐπείγουσαν τὴν σύγκλησιν διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου οὗ αἱ ἀποφάσεις νὰ εἶναι ὑποχρεωτικαὶ δι' ὅλα τὰ ἐργατικὰ κόμματα.

Γ. Β. Λεονταρίτης, *Τὸ Ἑλληνικὸ Σοσιαλιστικὸ Κίνημα κατὰ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιον Πόλεμον*, μετ. Σ. Ἀντίοχος, Ἀθήνα: Ἐξάντας, 1978, σ. 270

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφέρετε τις αντιδράσεις των προσφύγων:

- α) στην υπογραφή της Σύμβασης της Ανταλλαγής (Ιανουάριος 1923) (μονάδες 15) και
- β) στην υπογραφή της Συμφωνίας της Ἄγκυρας (Ιούνιος 1930) (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΨΗΦΙΣΜΑ (21-1-1923)]

«Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου [...] θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας [...] πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική· [...] ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και της ιδιοκτησίας· ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών του. Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας, αυτόχθονες από πανάρχαιους χρόνους στη γη που κατοικούσαν και πάνω στην οποία τα δικαιώματά τους είναι αναπαλλοτρίωτα και απαραράγραπτα δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής [...]. Οι αλύτρωτοι Έλληνες συναγμένοι εδώ και σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλιννοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη [...]. Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται, σαν μία προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού».

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ΄ Γενικού Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση, Αθήνα: ΙΤΥΕ, "Διόφαντος", 2013, σσ. 151-152.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ

Ἡ συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν ἐπικύρωση τοῦ οἰκονομικοῦ συμφώνου τῆς 10^{ης} Ἰουνίου γρήγορα θὰ στραφεῖ γύρω ἀπὸ τὴν ἀδικία ποὺ γινόταν σὲ βάρος τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου καὶ τὶς ἀποζημιώσεις ποὺ θὰ ἔπρεπε ἢ ὄχι νὰ τοῦ δοθοῦν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν ἀποσβεστικὸ συμψηφισμὸ τῶν λογαριασμῶν μὲ τὴν Τουρκία.

Ἡ συζήτηση δὲν κρατήθηκε πάντα σὲ ἐπίπεδα ἀξιοπρέπειας [...]. Ἡ ἀτμόσφαιρα παρέμεινε ἠλεκτρισμένη ὄχι μόνον ἐξαιτίας τῆς παρουσίας ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσταμάτητης παρέμβασης τῶν προσφύγων βουλευτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχοντας ἀφήσει καὶ οἱ ἴδιοι μεγάλες περιουσίες στὴ Μ. Ἀσία εἶχαν κάθε συμφέρον νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἄποψη ὅτι τὸ ἐλληνικὸ κράτος ἔπρεπε νὰ ὑποκαταστήσει τὸ τουρκικὸ στὶς ὑποχρεώσεις ποὺ δημιούργησε ἢ σύμβαση ἀνταλλαγῆς ὡς πρὸς τὴν ἀνταλλάξιμη περιουσία. [...]

Οἱ πρόσφυγες βουλευτὲς τῆς Ἑνώσης Φιλελευθέρων, ἀνεξάρτητα ἢ κατὰ ὁμάδες, θὰ ὑψώσουν βέβαια φωνὴ διαμαρτυρίας ἐναντίον τῆς θυσίας ποὺ θὰ ὑποστοῦν οἱ συμπατριῶτες τους. Θὰ δοῦν στὶς συμφωνίες αὐτὲς τὴν ἐπισφράγιση τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς.[...]

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι γενικὰ ἐπικράτησαν τρεῖς τάσεις: 1) Ἡ ἀδιάλλακτη, ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦσαν οἱ ὀργανωτὲς τοῦ προσφυγικοῦ συλλαλητηρίου. Γι' αὐτοὺς τὸ ἐλληνικὸ δημόσιο ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ καταβάλλει στοὺς πρόσφυγες ὀλοκληρωτικὴ ἀποζημίωση. 2) Ἡ διαλλακτικὴ τάση, ποὺ ἀναγνώριζε ὅτι τὸ ἐλληνικὸ κράτος δὲν ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ ἀποζημιώσει ὀλοκληρωτικά τοὺς πρόσφυγες ἀλλὰ ὅτι εἶχε τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση νὰ ἀποπερατώσει τὴν προσφυγικὴ ἀποκατάσταση, πράγμα ποὺ δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τὶς θέσεις καὶ τὶς ὑποσχέσεις τοῦ Βενιζέλου. 3) Ὁ μέσος ὅρος, ποὺ θέλησε νὰ κατοχυρώσει τὴν ἐπιφύλαξη τῶν δικαιωμάτων ποὺ εἶχαν οἱ πρόσφυγες.

Ἰφ. Αναστασιάδου, Ὁ Βενιζέλος καὶ τὸ Ἑλληνοτουρκικὸ Σύμφωνο Φιλίας 1930, στο: *Μελετήματα γύρω ἀπὸ τὸν Βενιζέλο καὶ τὴν ἐποχὴ του*, ἐποπτεία Θ. Βερέμη καὶ Ὁδ. Δημητρακόπουλου, Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 326-328.

ΟΔΗΓΙΕΣ (γιὰ τοὺς εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο νὰ γράψετε τὸ εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω νὰ συμπληρώσετε τὰ ατομικὰ στοιχεῖα μαθητῆ. Στὴν ἀρχὴ τῶν ἀπαντήσεών σας νὰ γράψετε πάνω-πάνω τὴν ἡμερομηνία καὶ τὸ εξεταζόμενο μάθημα. Νὰ μὴ αντιγράψετε τὰ θέματα στο τετράδιο καὶ νὰ μὴ γράψετε πουθενά στὶς ἀπαντήσεις σας τὸ ὄνομά σας.
2. Νὰ γράψετε τὸ ὀνοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος τῶν φωτοαντιγράφων ἀμέσως μόλις σας παραδοθοῦν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθοῦν σε καμμία περίπτωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με τὸ τετράδιο καὶ τὰ φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε στο τετράδιό σας σὲ ὅλα τὰ θέματα **μόνο** με μπλε ἢ **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δὲν σβῆγει.
4. Κάθε ἀπάντηση τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτὴ.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ τῶν φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 18.15.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 18 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ**

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Ορεινοί
- β. Οργανικός Νόμος (1900)
- γ. ΕΑΠ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της **Στήλης Α** και δίπλα σε κάθε αριθμό ένα από τα γράμματα της **Στήλης Β**, ώστε να προκύπτει η σωστή αντιστοίχιση. Από τη **Στήλη Β** περισσεύουν δύο χρονολογίες.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών	α. 1682
2. Ίδρυση Σ.Ε.Κ.Ε.	β. 1862
3. Ίδρυση Φροντιστηρίου Τραπεζούντος	γ. 1915
4. Διπλή παραίτηση Βενιζέλου	δ. 1917
5. Συμφωνία Αθηνών	ε. 1918
	στ. 1924
	ζ. 1926

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στις εξελίξεις που σημειώθηκαν στο Κρητικό Ζήτημα από τις εκλογές του Μαρτίου του 1910 μέχρι και τη συγκρότηση Επαναστατικής Συνέλευσης στην Κρήτη (3 Ιανουαρίου 1912).

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Να παρουσιάσετε τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 1929-32 στο εξωτερικό εμπόριο και στην πολιτική ζωή της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τις γενικότερες διεθνείς εξελίξεις.

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφερθείτε στη λειτουργία του ελληνικού πολιτικού συστήματος από το 1844 μέχρι το τέλος του Κριμαϊκού Πολέμου (1856), προσδιορίζοντας:

- α) τις εκλογικές πρακτικές και τα χαρακτηριστικά της διακυβέρνησης του Κωλέττη (μονάδες 10),
- β) την πολιτική τακτική του Όθωνα απέναντι στα κόμματα (μονάδες 7) και
- γ) τις επιπτώσεις του Κριμαϊκού Πολέμου στην ελληνική πολιτική ζωή (μονάδες 8).

Μονάδες 25

Κείμενο Α: [Εκλογικές παρατυπίες]

«Προέκειτο να κυρωθώσι φιλικαί εκλογαί; Ευθύς και αι δεινόταται παραβιάσεις παρεσιωπώντο ή εχαρακτηρίζοντο επουσιώδεις παρατυπίαι: και η μεν βία, η στάσις¹ αυτή, απεκαλούντο δικαία άμυνα, η δε αδικία, ακολασία, το ψεύδος, δικαιοσύνη, μετριότης, αλήθεια. Και αυταί αι λέξεις ήλλαξαν σημασίαν: η μεν παραβίασις των καλπών ωνομάσθη συστολή² των σανίδων, αι δε σαπουνοκασέλαι και τα σακκούλια κάλπαι, η λύμανσις³ των σφραγίδων τυχαία σύντριψις, οι συμβολαιογράφοι επί της ψηφοφορίας επιτροπαί και οι απόβλητοι του λαού εκλεκτοί αυτού...».

Νικόλαος Δραγούμης, *Ιστορικά Αναμνήσεις*, τ. 2, Αθήνα 1973, σ. 93, στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 74.

¹ στάσις : ανταρσία

² συστολή : σπάσιμο

³ λύμανσις : φθορά, καταστροφή

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Κείμενο Β: [Το Στέμμα και τα κόμματα]

[...] Αναμφίβολα το Στέμμα αναχαίτισε επίσης τη δυνατότητα των κομμάτων να επιτείνουν τη λανθάνουσα εμφύλια διαμάχη που σιγόβραζε πάντα κάτω από την επιφάνεια. Εμποδίζοντας καθένα από τα κόμματα να μονοπωλήσει την εξουσία, μετρίασε κάποιες από τις πικρές εχθρότητες της περιόδου της Επανάστασης. Αποστέρησε εν μέρει τα κόμματα από τη στρατιωτική τους δύναμη με τη διάλυση των ατάκτων και τη δημιουργία στρατιωτικού μηχανισμού βασισμένου στην απόλυτη νομιμοφροσύνη προς το Στέμμα.[...]. Μια και κανένα κόμμα δεν μονοπωλούσε τη διοίκηση, το καθένα ήταν κατά μία έννοια ομάδα αντιπολίτευσης (ακόμη και όταν ήταν πρόσκαιρα το ευνοούμενο κόμμα), και ως ομάδες αντιπολίτευσης, που αντιμάχονταν την κεντρική διοίκηση, τα κόμματα αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν συγκεντρωτικές μεθόδους στη δράση τους και συνακόλουθα να αυξήσουν την εσωτερική τους συνοχή.

J. A. Petropoulos, *Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο (1833-43)*, στο: Γ. Β. Δερτιλής - Κ. Κωστής (επιμ.), *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (18^{ος} -20^{ος} αι.)*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδοτικός Οίκος Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1991, σ. 210.

Κείμενο Γ: [Αγγλογαλλική διακοίνωση προς την Ελλάδα]

[...] Σύμπασα η διαγωγή της Ελληνικής Κυβερνήσεως κατά τους τελευταίους αυτούς χρόνους δεν μας επιτρέπει πλέον να θεωρώμεν αυτήν ως ουδετέραν ως προς την Τουρκίαν, μήτε ως φίλην της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας.

[...] Η Ελληνική Κυβέρνησις οφείλει ν' αναμένη τας συνεπείας των ιδίων αυτής πράξεων. Εάν δ' αι συνέπειαι αύται αποβώσιν επικίνδυνοι εις τον Θρόνον και εις την μέλλουσαν ευημερίαν της Ελλάδος, η ευθύνη θα επιπέση επί των Ελλήνων Υπουργών, οίτινες εφάνησαν διατελούντες εν τη αγνοία ή εν τη απρονοησία των αληθών συμφερόντων της χώρας των».

Σπ. Πήλικας, *Απομνημονεύματα*, σ. 176, στο: Β. Σκουλάτος-Ν. Δημακόπουλος-Σ. Κόνδης, *Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1789-1909)*, για την Γ΄ Τάξη του Ενιαίου Λυκείου, Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2003, σσ. 268-9.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφερθείτε διεξοδικά στην αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων (σκοπός, εγκατάσταση, παροχή κλήρου και στέγαση).

Μονάδες 25

Κείμενο Α: [Κατασκευή προσφυγικών κατοικιών]

«Η κατασκευή των κατοικιών έγινε με δύο τρόπους: [...] Στην πρώτη περίπτωση, πολλοί από τους εργολάβους αντιμετώπισαν σοβαρές δυσκολίες, κυρίως στις περιοχές όπου είναι προβληματική η μεταφορά καθώς και η εξεύρεση υλικών και εργατικών χεριών. Παράλληλα η Επιτροπή δεν έχει λόγους να είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένη από τις υπηρεσίες των εργολάβων, ιδιαίτερα όταν οι τεχνικοί μας υποχρεώνονται να παραλαμβάνουν εργασία κακής ποιότητας υπό την πίεση των άμεσων αναγκών για τη στέγαση των προσφύγων. Ο δεύτερος τρόπος συνίσταται στην παροχή προς τους πρόσφυγες ξυλείας, κεραμιδιών και καρφιών, υλικών δηλαδή που θα πρέπει να μεταφερθούν από μακριά, καθώς και χρημάτων για την πληρωμή των μαραγκών και των χτιστάδων. Οι πρόσφυγες παρέχουν την ανειδίκευτη εργασία και εκτελούν τις μεταφορές των υλικών. Ένας εργοδηγός επιβλέπει την ποιότητα και την ποσότητα της εργασίας και δίδει προκαταβολές σε χρήμα ή είδος ανάλογα με την σημειούμενη πρόοδο».

Απολογισμός δράσης της ΕΑΠ (1926) για τα τρία πρώτα χρόνια λειτουργίας της, Κοινωνία των Εθνών, *Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα*, Αθήνα 1997, σσ. 65-69, στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ΄ Τάξης Ενιαίου Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Βιβλίο του Καθηγητή*, Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2001, σ. 80.

Κείμενο Β: [Περιορισμοί στη χρήση προσφυγικών κλήρων]
[...] Από την κατάτμηση των μεγάλων αγροκτημάτων προέκυψε ένας τύπος γεωργικής εκμετάλλευσης που χαρακτηριζόταν από μικρούς διάσπαρτους κλήρους αλλά ισομερώς κατανεμημένους. [...] Η αποκατάσταση των προσφύγων και ακτημόνων συνοδεύτηκε από περιορισμούς

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

σχετικά με την ελευθερία εκποίησης και κληρονομικής μεταβίβασης των κλήρων που απέβλεπαν στη συγκράτηση των αγροτικών πληθυσμών στην ύπαιθρο και καθιστούσαν πρακτικά αδύνατη τη συγκέντρωση της γης από λίγους μεγαλοκτηματίες. Η καλλιέργεια του κλήρου ήταν αυτοπρόσωπη και έπρεπε να είναι συνεχής για μια 25ετία στην περίπτωση των προσφύγων. Αλλά ακόμη και μετά την εξόφληση των χρεών και την απόκτηση οριστικών τίτλων, δεν μπορούσε να εκποιηθεί παρά ένα τμήμα του και αυτό μόνο σε περίπτωση που ο κλήρος θα υπερέβαινε σε έκταση τα 10 στρέμματα φυτειών ή τα 5 στρέμματα καπνοχώρων.

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, τόμος 7^{ος}: Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940. Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 109.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.**
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μαύρο στυλό διαρκείας.**
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18:30.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΤΡΙΤΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Διχοτόμηση της δραχμής (Μάρτιος 1922)
- β. Εκλεκτικοί
- γ. Ηνωμένη Αντιπολίτευσις (Κρήτη)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το 1907 ψηφίστηκαν νόμοι οι οποίοι απαγόρευαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες.
- β. Στην περίοδο μεταξύ των συνταγμάτων του 1844 και του 1864 ουσιαστικά δεν ικανοποιήθηκε κανένα από τα αιτήματα του ρωσικού κόμματος, τα οποία είχαν σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία.
- γ. Τον Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της ανατολικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα.
- δ. Η ΕΑΠ (Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων) λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930.
- ε. Την άνοιξη του 1932 η κυβέρνηση της Ελλάδας δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 12

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες ενέργειες έγιναν για την οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας μετά την αναχώρηση των ξένων Ναυάρχων (10 Δεκεμβρίου 1898) και μέχρι την ορκωμοσία της πρώτης κυβέρνησης της Κρήτης;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα δύο αποσπάσματα της ομιλίας του Ελευθερίου Βενιζέλου στην πλατεία Συντάγματος (5 Σεπτεμβρίου 1910), να αναφερθείτε στις βασικές θέσεις του πολιτικού του προγράμματος.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

«Συμπολίται,
Γνωρίζετε ποία υπήρξαν τα αίτια, τα οποία προεκάλεσαν την εξέγερσιν του Αυγούστου παρελθόντος έτους, επομένως δεν έχω ανάγκην να υπομνήσω αυτά εις υμάς δια μακρών... Αστική δικαιοσύνη εφαρμόζουσα προς ρύθμισιν των σχέσεων του συγχρόνου βίου νομοθεσίαν χρονολογουμένην από 15 και 20 αιώνων... Εμπορική νομοθεσία χρονολογουμένη από ενός αιώνος... Ποινική διαδικασία ήτις... κινείται βραδύτατα... Δημοσία εκπαιδευσις, ήτις... εκτρέφει δι' ανεπαρκούς άλλως τε μορφώσεως τροφίμους του προϋπολογισμού ανικάνους διά κάθε άλλο πλουτοπαραγωγόν επάγγελμα. Εκκλησία... περιοριζομένη εις ξηρούς τύπους... Έλλειψις αγροτικής ασφαλείας... Αδιαφορία εντελής προς τας εργατικάς και αγροτικάς τάξεις... Ανικανότης προς παρασκευήν αναλόγου προς τους πόρους της χώρας αλλά φερεγγύου και ετοιμοπολέμου πάντοτε στρατιωτικής δυνάμεως...».

Γιάννης Κορδάτος, *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, τ. Ε΄, σσ. 210 κ. ε., στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 90.

Κείμενο Β

[...] Δέν ἔρχομαι ἐνταῦθα ὡς ἀρχηγός νέου καί ἐσχηματισμένου κόμματος. Ἔρχομαι ἀπλῶς σημαιοφόρος νέων πολιτικῶν ἰδεῶν καί ὑπό τήν σημαίαν ταύτην καλῶ πάντας ἐκείνους, οἵτινες συμερίζονται τάς ἰδέας ταύτας, ἐμπνέονται ἀπό τόν ἱερόν πόθον ν' ἀφιερῶσωσι πάσας τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, νά συντελέσωσιν εἰς τήν ἐπιτυχίαν τῶν ἰδεῶν τούτων. [...]. Δέν παραγνωρίζω, συμπολίται, τάς δυσχερείας κατὰ τῶν ὁποίων ἔχει νά παλαίση ὁ ἀνορθωτικός ἀγών διά νά στεφθῆ ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας. Ἀλλά πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι παρά την φθοράν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἤν ἀπειρογάσθη τόσον μακρά κακοδιοίκησις, οἱ ὑλικοί καί ἠθικοί πόροι τοῦ Ἑθνους εἶναι ἀκόμη τοσοῦτοι, ὥστε εἰς χεῖρας ἐμπνευσμένων ἐργατῶν τῆς ἀνορθώσεως νά ἀρκέσωσιν εἰς ἀναδημιουργίαν Ἑλλάδος ἀνταποκρινομένης πρός τάς ἀξιώσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἱκανῆς νά ἐπισπάσῃ τήν ἐκτίμησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καί νά καταλάβῃ ἐντιμοτάτην θέσιν ἐν τῇ Οἰκογενείᾳ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, δυναμένης δέ τέλος, ὅταν γίνῃ καί ἠθικῶς καί ὑλικῶς ἰσχυρά, νά συντελέσῃ πρός ἐξασφάλισιν τῆς Ἀνατολικῆς Εἰρήνης ὑπό ὄρους ἀσφαλίζοντας εἰς πάντας τούς κατοικοῦντας τήν Ἀνατολήν λαούς τήν πρόοδον καί την εὐημερίαν. (Ζητωκραυγαί καί παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος, *Μελέτες καί Κείμενα γιά τήν περίοδο 1909 - 1940*, Ἀθήνα - Κομοτηνή: «Ἐκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα», χ.χ., σσ. 81-83.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στη συμβολή του διαμετακομιστικού εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη του Ποντιακού Ελληνισμού κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Στήν Τραπεζούντα τό 1869 ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν εἶχε φθάσει στά 62.787.464 φράγκα, μὲ χῶρες προελεύσεως κατὰ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

σειρά: Αγγλία, Περσία, Γαλλία, Ρωσία, Έλβετία και προτελευταία την Ελλάδα με 131.150 φράγκα, και τών εξαγωγών στα 37.901.438 φράγκα, με προορισμό κατά σειρά: Περσία, Κωνσταντινούπολη, Ρωσία, Γαλλία, Καύκασο κ.ά. Τον ίδιο χρόνο είχαν έρθει στο λιμάνι της Τραπεζούντας 297 ατμόπλοια και 704 ιστιοφόρα. Με τις χερσαίες συγκοινωνίες και ιδιαίτερα από το δρόμο Τραπεζούντας - Έρζερούμ - Ταυρίδας πολλά καραβάνια μετέφεραν έμπορεύματα προς και από το έσωτερικό τής Μικρᾶς Ἀσίας, προς την Περσία και άλλες χώρες.

Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμός ἀπὸ τὸ 1833 ὡς τὸ 1881, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.435.

Κείμενο Β

Στόν Πόντο ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα περιοριζόταν στὴν παραλιακὴ ζώνη καὶ σ' αὐτὴ πάλι ἤκμαζε τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο. Τὸ σπουδαιότερο κέντρο ἦταν ἡ Τραπεζούντα, ποὺ βρισκόταν στὸ τέρμα τοῦ χερσαίου δρόμου καὶ στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐπικοινωνίας τῆς Περσίας καὶ τῆς Κασπίας με ὅλη τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ με τὴ Δύση. Τὸ ἐμπόριο τῆς Τραπεζούντας ἀναπτύχθηκε ιδιαίτερα ἀπὸ τὸ 1883, ὅταν ἡ Ρωσία ἀπέκλεισε τὴν ὁδὸ μέσω Καυκάσου στὸ περσικὸ ἐμπόριο, μέχρι τὸ 1906, ὅποτε ἀποκαταστάθηκε πάλι ἡ ἐπικοινωνία μέσω Ρωσίας. Στὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο τῆς Τραπεζούντας ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο - ἐρχόταν τρίτη στὶς εἰσαγωγὲς καὶ ἐξαγωγὲς στὸ λιμάνι τῆς πόλεως. Ὑπῆρχε ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν, ἐνῶ οἱ ντόπιοι μεγάλοι τραπεζικοὶ καὶ ἐμπορικοὶ οἴκοι τῶν Γ. Καπαγιαννίδη, ἀδελφῶν Φωστηροπούλου καὶ τῶν Θεοφύλακτου καὶ Λεοντίδη ἤλεγχαν τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Δεύτερη σὲ σημασία ἐρχόταν ἡ Ἄμισος (Samsun) ποὺ ἤκμαζε ὡς κέντρο ἐξαγωγῆς καπνοῦ καὶ διέθετε καὶ αὐτὴ ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν. Ἡ Κερασούντα καὶ τὰ Κοτύωρα ἤκμαζαν ἐπίσης· καὶ ἐκεῖ τὸ ἐμπόριο ἦταν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΔ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμός ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1913, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.372.

Κείμενο Γ

[...] Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη, τῶν ἐλλήνων ἐμπόρων τοῦ Πόντου ἀπό τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ὀφείλεται κατά ἓνα μέρος στήν εὐνοϊκή μεταχείριση πού ἀπολάμβαναν ἀπό τήν τσαρική Ρωσία καί σέ μικρότερο βαθμό ἀπό ἄλλες μεγάλες Δυνάμεις. Οἱ πολύγλωσσοι Ἕλληνες ἔμποροι ὑπῆρξαν πολύτιμοι συνέταιροι, ἐπειδή γνώριζαν καλά τίς τοπικές ἐμπορικές συνθῆκες καί εἶχαν ἐκτεταμένες ἐπαφές μέ ἑλληνικές παροικίες στήν Εὐρώπη καί σ' ὀλόκληρη τήν ὀθωμανική Αὐτοκρατορία. Ἀλλά οἱ Ἕλληνες χριστιανοί ἦταν ἐξίσου πολύτιμοι για τήν προώθηση εὐρωπαϊκῶν καί ἰδιαίτερα ρωσικῶν πολιτικῶν φιλοδοξιῶν σέ βάρος ὀθωμανικῶν ἐδαφῶν. Πολλοί ἀπ' αὐτούς διέθεταν συχνά διπλωματικά διαβατήρια ἢ ἀπήλαυαν προστασία εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καί ὀφελήματα ἀπό τό σύστημα των διομολογήσεων. Μ' αὐτές τίς συνθῆκες ὁ ἀριθμός τῶν μουσουλμάνων ἐμπόρων στή Μαύρη Θάλασσα μειώθηκε σημαντικά σέ ἀριθμό καί δύναμη γύρω στὰ τέλη τοῦ περασμένου καί στίς ἀρχές τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Αλ. Ἀλεξανδροῦς, Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, 1918-1922: Ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική καί τουρκική ἀντίδραση, στό: *Μελετήματα γύρω ἀπό τόν Βενιζέλο καί τήν ἐποχή του*, μέ τήν ἐποπτεία Θάνου Βερέμη καί Οδυσσέα Δημητρακόπουλου, Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 427-428.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά ἄλλη σημείωση. Κατά τήν αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε ὅλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ἢ μαύρο στυλό διαρκείας**.
5. Κάθε ἀπάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ὥρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 18:30.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 8 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- β. Λαϊκό Κόμμα (1910)
- γ. Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας ευνόησε την ανάπτυξη και τη διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.
- β. Η μετανάστευση στις ΗΠΑ στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αι. εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις που δημιούργησε στην Ελλάδα η σταφιδική κρίση.
- γ. Το εγχείρημα της διχοτόμησης του χαρτονομίσματος τον Μάρτιο του 1922 απέφερε στην ελληνική οικονομία 1,2 δισεκατομμύρια δραχμές.
- δ. Η ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης υπό την πίεση του προσφυγικού προβλήματος οδήγησε την αγροτική οικονομία της Ελλάδας σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας.
- ε. Η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ το 1925 ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι λόγοι συντέλεσαν στην παρακμή του ρωσικού κόμματος κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας (1844-1864);

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Πώς υλοποιήθηκε η παλιννόστηση των προσφύγων στη Μικρά Ασία (1918-1920) και ποιες συνθήκες αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά την άφιξή τους εκεί;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στη διαδικασία με την οποία ο Αλέξανδρος Ζαΐμης ανέλαβε το αξίωμα του Ύπατου Αρμοστή της Κρήτης (μονάδες 10) και στο έργο που επιτέλεσε στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής (μονάδες 15).

Μονάδες 25

Κείμενο

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, σὲ ἀπάντηση τῆς εὐρωπαϊκῆς διακοινώσεως, ἔσπευσε αὐθμερὸν νὰ ὑποδείξει, ὡς ἀντικατάσταση τοῦ πρίγκιπα Γεωργίου, τὸν Ἀλέξανδρο Ζαΐμη, πολιτικὸ ἠγέτη ἔμπειρο καὶ μετριοπαθῆ. Ἡ ἀποχώρηση τοῦ πρώτου καὶ ἡ μεταβίβαση τοῦ ὑπατου ἀξιώματος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας στὸ νέο ἀρμοστή πραγματοποιήθηκε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1906. Ἡ σθεναρὴ στάση τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ ἡ προσαρμογὴ τοῦ πρίγκιπα Γεωργίου στὶς ὁδηγίες τῆς κατέστησαν δυνατὴ τὴν ἔγκαιρη ἀπομόνωση τῶν ἀδιάλλακτων φιλοπριγκιπικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐπιδίωξαν νὰ ματαιώσουν τὴν ἀναχώρησή του.[...]

Ἡ προκήρυξη τοῦ νέου ὑπατου ἀρμοστή πρὸς τὸν κρητικὸ λαό, εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξή του στὴ Μεγαλόνησο, προήγγελλε τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος. [...] Ἡ παροχὴ ἀμνηστίας πρὸς τοὺς ὑπεύθυνους τῶν αἱματηρῶν γεγονότων, ποὺ συνόδευσαν τὴν ἀποχώρηση τοῦ

πρίγκιπα Γεωργίου, υπογράμμισε την επιθυμία του νέου κυβερνήτη να συμβάλει στην αποκατάσταση της εσωτερικής ομόνοιας. Η ολοκλήρωση εξάλλου των εργασιών της νέας Συντακτικής Έθνοσυνελεύσεως σε διάστημα τεσσάρων μόνο μηνών επιβεβαίωσε την όριστική κατίσχυση της νομιμότητας και την εμπέδωση των φιλελεύθερων κοινοβουλευτικών αρχών. Σειρά νέων νομοθετημάτων συνέτεινε στη βελτίωση της λειτουργίας των διοικητικών μηχανισμών αλλά και στην πληρέστερη θεσμοποίηση της αυτονομίας. Η οργάνωση ιδιαίτερα της κρητικής πολιτοφυλακής, κάτω από την εποπτεία Ελλήνων αξιωματικών, παρείχε τις προϋποθέσεις για τη σύντομη αντικατάσταση των διεθνών άγχημάτων...

Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, Τόμος ΙΔ': Νεώτερος Έλληνισμός από τό 1881 ως τό 1913, Άθήνα: «Έκδοτική Άθηνών» Α.Ε., 1977, σσ. 213-214.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στη διπλωματική δραστηριότητα που ανέπτυξε το 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος, όσον αφορά το Ποντιακό Ζήτημα, στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι (μονάδες 15) και στις διαπραγματεύσεις του με τους Αρμένιους μέχρι την υπογραφή της συνθήκης φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ τον Μάρτιο του 1921 (μονάδες 10).

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Τήν ουσιαστική ευθύνη για την προβολή των ποντιακών θέσεων στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης ανέλαβε ο μητροπολίτης Χρύσανθος. Από τό 1919 ως τό 1922 ό θρησκευτικός αυτός ήγέτης υπήρξε ό δυναμικός εκφραστής του κινήματος για την ίδρυση ποντιακού κράτους. Σέ τελευταία ανάλυση ό Χρύσανθος, καθώς και όλες οι ποντιακές οργανώσεις, επιθυμούσε την ένωση του Πόντου μέ τό έλεύθερο έλληνικό κράτος. [...]

Έτσι, μαζί με τον Τοποτηρητή του Πατριαρχικού Θρόνου, Μητροπολίτη Προύσης Δωρόθεο, και τον Πατριαρχικό σύμβουλο γιατρό Άλέξανδρο Παππᾶ, ὁ Χρῦσανθος πήγε στό Παρίσι γιά νά ἀντιπροσωπεύσει ἐκεῖ στήν Διάσκεψη τά δίκαια τοῦ ἀλύτρωτου ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ. Χωρίς χρονοτριβή ὁ Χρῦσανθος, μέ τήν βοήθεια τοῦ Παππᾶ, προετοίμασε ἕνα ἐκτενές ὑπόμνημα [...] (με το οποίο) ζητοῦσε τήν ἀπαλλαγή τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ἀπό τό τουρκικό καί τήν ἴδρυση ἑνός «Αὐτονόμου Ἑλληνικοῦ Κράτους». [...] Ὁ Γάλλος διπλωμάτης (Ζύλ Καμπόν) ὑπέδειξε στόν Μητροπολίτη νά προετοιμάσει τό ἔδαφος παρουσιάζοντας τίς ἀξιώσεις του στους Βρετανούς καί Ἀμερικανούς ἀντιπροσώπους. Τήν ὑπόδειξη αὐτή ὁ Χρῦσανθος ἀκολούθησε χωρίς καθυστέρηση. Ὑπό τό πνεῦμα ἐκείνου τοῦ ὑπομνήματος μίλησε ὁ Μητροπολίτης στό Γάλλο πρωθυπουργό Πουανκαρέ καθώς καί στά μέλη τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς. Στόν Κλεμανσώ εἰδικά ἔδωσε καί πρόσθετο σημεῖωμα περί τοῦ ποντιακοῦ ζητήματος...

Α. Ἀλεξανδροῦς Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, 1918-1922: Ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική καί τουρκική ἀντίδραση, στό: *Μελετήματα γύρω ἀπό τόν Βενιζέλο καί τήν ἐποχή του*, μέ τήν ἐποπτεία Θ. Βερέμη καί Ο. Δημητρακόπουλου (Δοκίμιο-Ἱστορία, 1), Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 436-437.

Κείμενο Β

Ὁ Χρῦσανθος ἀκολουθώντας τίς ὁδηγίες τοῦ Βενιζέλου, συνομίλησε ἀνεπίσημα μέ τούς Ἀρμενίους ἀντιπροσώπους στή Διάσκεψη τῆς Εἰρήνης τόν Μάϊο τοῦ 1919 στό Παρίσι. Έτσι, παρόλο πού παρέμεινε ἕνας ἀφοσιωμένος θιασώτης τοῦ ποντιακοῦ κινήματος ἀνεξαρτησίας, μετά τίς συναντήσεις του μέ τόν Βενιζέλο δέχθηκε νά διερευνήσει τίς πιθανότητες ἀρμενο-ποντιακῆς συνεργασίας. Μιά τέτοια πρόταση ἔγινε περισσότερο ἐλκυστική μετά τήν ἀποτυχία τοῦ Μητροπολίτη νά ἐξασφαλίσει συγκεκριμένη βοήθεια γιά τήν ἴδρυση χωριστοῦ κράτους Πόντου κατά τή διάρκεια τῶν διπλωματικῶν του ἐνεργειῶν στήν Εὐρώπη τό καλοκαίρι τοῦ

1919. [...] Συνεχίζοντας τή διπλωματική του προσπάθεια, ὁ Χρῦσανθος ἔφθασε στήν ἄρμενική πρωτεύουσα Ἐριβάν. Ἐκεῖ ἔλαβε μέρος σέ παρατεταμένες συνδιασκέψεις μέ τήν ἄρμενική κυβέρνηση ἀπό τίς 10 ὡς τίς 16 Ἰανουαρίου 1920. [...] Τελικά, αὐτές οἱ παρατεταμένες διαπραγματεύσεις τερματίσθηκαν ὅταν οἱ ἔλληνες Πόντιοι καί ἡ ἄρμενική κυβέρνηση τοῦ Ἐριβάν συμφώνησαν νά δημιουργηθεῖ μιά «ποντιο-ἄρμενική συνομοσπονδία», ἔμεινε ὁμως νά καθορισθεῖ ἐπακριβῶς ὁ βαθμός ὁμοσπονδοποίησής της. Ἡ συμφωνία ὑπογράφηκε ἀπό τόν Ἀρμένιο Πρωθυπουργό Α. Χατισιάν καί τόν Μητροπολίτη Χρῦσανθο...

Α.Ἀλεξανδροῦς Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, 1918-1922: Ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική καί τουρκική ἀντίδραση, στό: *Μελετήματα γύρω ἀπό τόν Βενιζέλο καί τήν ἐποχή του*, μέ τήν ἐποπτεία Θ. Βερέμη καί Ο. Δημητρακόπουλου (Δοκίμιο-Ἱστορία, 1), Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 446-448.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο νά γράψετε μόνον τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Νά γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται νά γράψετε** καμιά ἄλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας νά παραδώσετε μαζί με το τετράδιο καί τα φωτοαντίγραφα.
3. Νά απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε ὅλα τα θέματα.
4. Νά γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ἢ μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας καί μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε ἀπάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη εἶναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς αποχώρησης: 09.30 π.μ.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΙΟΥΛΙΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Α1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Στις 25 Ιανουαρίου 1921 η Αναθεωρητική Εθνοσυνέλευση που προέκυψε από τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 ανακηρύχθηκε Συντακτική.
2. Οι πρόσφυγες εφάρμοσαν την αμειψισπορά και την πολυκαλλιέργεια και στήριξαν το θεσμό της μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας.
3. Μετά τη διάλυση της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ), το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Εθνική Τράπεζα.
4. Ο παλαίμαχος πολιτικός Ιωάννης Σφακιανάκης, κατά την επανάσταση του Θερίσου, κάλεσε τον λαό σε καθολική συμπαράσταση προς τις Μεγάλες Δυνάμεις.
5. Στις 14 Φεβρουαρίου 1913 αφαιρέθηκαν από το φρούριο της Σούδας οι σημαίες των Μεγάλων Δυνάμεων και της Τουρκίας.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

α. ορεινοί

β. «Υπηρεσία Ανοικοδομήσεως Ανατολικής Μακεδονίας»

γ. «ροπαλοφόροι»

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Τι προέβλεπε η Σύμβαση της Λωζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας;

Μονάδες 12

A2.2. Στους αγώνες για τη δημιουργία αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας, από το 1917 έως τον Δεκέμβριο του 1918, ποιοι Έλληνες της Διασποράς αναδείχθηκαν πρωτεργάτες και ποια ήταν η δράση του Κ. Κωνσταντινίδη;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε και να εξηγήσετε τις ιδιομορφίες του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, από το τέλος του 19^{ου} αιώνα ως την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Υπάρχουν για τους εργοδότες και άλλες πηγές εργατικού δυναμικού εκτός από την εσωτερική αγορά. Εκατοντάδες ισπανοί και ιταλοί μεταλλωρύχοι δουλεύουν στο Λαύριο· και γενικότερα, στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα, οι αλλοδαποί εργάτες είναι ενδημικό φαινόμενο: σε όλα σχεδόν τα δημόσια έργα και σε πολλές βιομηχανίες εργάζονται Αλβανοί, Αρμένιοι, Ιταλοί. Έτσι, καθώς η ελληνική αγορά εργασίας πάσχει από χρόνια στενότητα, καθώς δεν υπάρχουν στην χώρα δεξαμενές εργατικού δυναμικού, οι επιχειρηματικές τάξεις αντλούν από την παγκόσμια δεξαμενή με ικανοποιητικούς όρους. [...] Το δικαίωμα των εργατών να αλλάξουν εργοδότη ισοσταθμίζεται με το δικαίωμα των εργοδοτών να τηλεγραφήσουν στην Καλαβρία ή την Καταλωνία ζητώντας εργάτες προς αντικατάσταση των οποιωνδήποτε απεργών.

Οι συνθήκες αυτές έχουν δύο συνέπειες. Αφενός, τα ημερομίσθια των Ελλήνων δεν εκτοξεύονται προς τα πάνω, αλλά κυμαίνονται σταθερά σε επίπεδο αντίστοιχο προς αυτά που ζητούν οι ξένοι· αφετέρου, όμως, παραμένουν αρκετά ικανοποιητικά επειδή, άλλωστε, πολλοί από τους ξένους είναι ειδικευμένοι. Έτσι, η εξαθλίωση των ελλήνων εργατών δεν προχωρεί πέρα από κάποιο σημείο· ούτε, βεβαίως, και η εργατική ταξική τους συνείδηση που, για να αναπτυχθεί, θα έπρεπε να συντρέχουν συνθήκες εξαθλίωσης και μάλιστα χωρίς την διέξοδο της επιστροφής στα χωριά και τα χωράφια—διέξοδο που οι έλληνες εργάτες, στην πλειονότητά τους, διατηρούν ανοιχτή. Παράλληλη συνέπεια: οι απεργίες σπανίζουν.

.....

Στην Ελλάδα δεν είναι μόνο το ότι πολλές ιδέες εισάγονται, άρα είναι φυσικό και να καθυστερούν· υπάρχουν επιπλέον και οι συνθήκες μιας οικονομίας που δεν έχει ακόμη εκβιομηχανιστεί. Δεν αρκεί η συντεχνιακή κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ψήφου και του συνεταιριζέσθαι για να εδραιωθεί, στο Δίκαιο, το δικαίωμα

της απεργίας· χρειάζεται και η ουσιαστική εμπειρία της απεργίας στην καθημερινή πραγματικότητα των ανθρώπων—δηλαδή, χρειάζεται εργασία στο εργοστάσιο, άρα βιομηχανία.

Γ.Β. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830–1920*, τ. Α΄, εκδ. Εστία, Αθήνα 2005, σσ. 347, 350

ΘΕΜΑ Β2

Συνδυάζοντας τις ιστορικές γνώσεις σας και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α. στο αναθεωρητικό έργο του Ελευθερίου Βενιζέλου, κατά το πρώτο εξάμηνο του 1911 (Κείμενο Α)

Μονάδες 12

β. στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του κόμματος των Φιλελευθέρων (Κείμενο Β)

Μονάδες 13

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το Σύνταγμα του 1911, ενώ συνέθετε τη νομική έκφραση της συντελεσθείσας πολιτικής ανόδου της αστικής τάξης, απέφυγε (όπως και στο παρελθόν) να ταυτιστεί με αποφασιστικές τομές που είχαν διεκδικηθεί από τους επαναστάτες του 1909 και η όλη αναθεωρητική διαδικασία διοχετεύτηκε στην εδραίωση της εγκαθίδρυσης «κράτους δικαίου» που συμβάδιζε με τις θέσεις του Βενιζέλου για συστηματική αναδιοργάνωση και λειτουργία της κρατικής μηχανής σύμφωνα προς τα πρότυπα των προηγμένων δυτικοευρωπαϊκών κρατών. Η αναθεώρηση του 1911 προσπάθησε να εκφράσει και να ρυθμίσει ένα νέο συσχετισμό δυνάμεων στο συνασπισμό της εξουσίας αφήνοντας άθικτες όμως τις εξουσίες του βασιλιά και συναρτώντας τη συνταγματική διασφάλιση των βασιλικών προνομίων από τη μη καθιέρωση, με ρητή συνταγματική διάταξη, της «δεδηλωμένης».

Παύλος Β. Πετρίδης, *Πολιτικές Δυνάμεις και Συνταγματικοί Θεσμοί στη Νεώτερη Ελλάδα (1844 έως 1940)*, εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 95.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το Κόμμα των Φιλελευθέρων ήταν το μόνο ελληνικό κόμμα, ιδίως κατά τη δεκαετία του 1910, που διέθετε κάποιες οργανώσεις βάσης (τις «Λέσχες των Φιλελευθέρων») των οποίων η δραστηριότητα εξακολουθούσε ακόμα και κατά τις μη προεκλογικές περιόδους. Η δύναμη, βέβαια, και η παρέμβαση αυτών των οργανώσεων στη λειτουργία του κόμματος υπήρξαν περιορισμένες και η δραστηριότητά τους εμβρυακή. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων, εξάλλου, δεν κατόρθωσε ποτέ να γίνει κόμμα μαζών, ούτε να οργανώσει το συνέδριό του. Ο δε συγκεντρωτικός χαρακτήρας της διεύθυνσής του ήταν, πέρα από κάθε αμφιβολία, απόλυτος. Η μονοκρατορία του Βενιζέλου αδιαφιλονίκητη.

Η αδυναμία του Κόμματος των Φιλελευθέρων να γίνει ένα δημοκρατικά οργανωμένο και με έντονη εσωτερική ζωή κόμμα μαζών μπορεί να αποδοθεί σε παράγοντες που έχουν σχέση τόσο με τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού κοινωνικού χώρου, όσο και στο χαρακτήρα αυτού του κόμματος που αντικατοπτρίζει επίσης τις ιδιαίτερες συνθήκες γέννησής του. Η αντίσταση, πρώτ' απ' όλα, των τοπικών κομμάτων συνέβαλε σε αυτό κατά πολύ.

.....

Η προσωπικότητα του Βενιζέλου καθώς και η θέση που καταλάμβανε στους κόλπους του κόμματος δεν άφηναν και πολλές ευκαιρίες σε ένα ενδεχόμενο κομματικό μηχανισμό, είτε για να φθάσει σε μια δημοκρατική λειτουργία, είτε για να πάρει σοβαρές πρωτοβουλίες. Με τον ίδιο τρόπο που η παρουσία του στο κέντρο του ελληνικού πολιτικού συστήματος, στο σύνολό του, προκάλούσε ένα είδος εξάρθρωσής του, [...] έτσι, και για ένα παραπάνω λόγο, ο οργανωτικός μηχανισμός του κόμματός του δύσκολα θα μπορούσε να αναπνεύσει αυτόνομα δίπλα στον Βενιζέλο. Περίπτωση επεξεργασίας συλλογικής κομματικής βούλησης γινόταν αδιανόητη. Ο Βενιζέλος γινόταν υποκατάστατο σκέψης και δράσης των βενιζελικών.

Θανάσης Διαμαντόπουλος, *Ο Βενιζελισμός της Ανόρθωσης*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1985, σσ. 57–58, 71–72

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνον με μπλε ή μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Α1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Τα αιτήματα της «νέας γενιάς» εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου.
2. Ο Δηλιγιάννης επέκρινε το κοινωνικό κόστος του εκσυγχρονισμού και υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
3. Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος.
4. Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από την Τουρκία στην Ελλάδα.
5. Η Σύμβαση της Λοζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Κόμμα του Γ. Θεοτόκη.
- β. Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών.
- γ. Ελληνικό τυπογραφείο Τραπεζούντας.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Πώς εξελίχθηκε το αγροτικό ζήτημα στην περιοχή της Θεσσαλίας κατά το διάστημα 1881-1913;

Μονάδες 13

A2.2. Ποιο σημαντικό έργο απέδωσε η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αφού αξιοποιήσετε τις πληροφορίες από το ακόλουθο κείμενο και τις συνδυάσετε με τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στα εξής:

α. Στη συγκρότηση των κομμάτων κατά τη δεκαετία του 1880 και στην οργάνωσή τους σε επίπεδο βάσης.

Μονάδες 10

β. Στα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και στην κοινωνική τους προέλευση.

Μονάδες 10

Κείμενο

Η πολιτική υπήρξε ο μάντλας που κινούσε τη στελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών, ο τροφοδότης του δημοσίου με τους θεσιθήρες πελάτες των πολιτικών, το όχημα που οδηγούσε στη γη της επαγγελίας. Όλοι θεωρητικά μπορούσαν να διεκδικήσουν ή να ονειρευτούν μια θέση στον επίγειο παράδεισο, λίγοι όμως κατόρθωναν να την κερδίσουν, όχι απαραίτητα όσοι διέθεταν τα απαιτούμενα προσόντα, αλλά οι «φίλοι» του πολιτευτή ή του βουλευτή. Ο βουλευτής, με την ιδιότητα του μεσάζοντα μεταξύ της εξουσίας και των αρχομένων εκλογέων του, είχε την ανάγκη «φίλων», πελατών που αποτελούσαν τα ερείσματά του. Η προκήρυξη εκλογών κινητοποιούσε τον κύκλο των φίλων του υποψήφιου βουλευτή, τον μηχανισμό εκείνο χωρίς τον οποίο δεν ήταν σε θέση να κατακτήσει την επίσημη έδρα στη Βουλή. Οι λόγιοι στις πλατείες και το κομματικό χρίσμα συνέβαλλαν στην προβολή του υποψήφιου, απαραίτητος όμως ήταν ο κύκλος των πολιτικών φίλων, αυτών που έργο τους ήταν να εκπονήσουν το σχέδιο της εξασφάλισης των ψήφων, να επισκεφθούν τους δικούς τους «φίλους» και τους ψηφοφόρους, να διερευνήσουν τις ανάγκες του καθενός και να δώσουν στον καθένα τις δέουσες υποσχέσεις, να τους δελεάσουν με την προσφορά των αναμενόμενων κατά περίπτωση ευεργετημάτων όταν ερχόταν ο εκλεκτός τους εν τη βασιλεία του.

Θάνος Βερέμης - Γιάννης Κολιόπουλος, *Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, Εκδόσεις Καστανιώτη, [Αθήνα 2006], σ. 150.

ΘΕΜΑ Β2

α. Με ποιους τρόπους αντιμετωπίστηκαν οι πρώτες στοιχειώδεις ανάγκες των προσφύγων αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 12

β. Πώς αντιμετωπίστηκε ειδικότερα το πρόβλημα της προσωρινής στέγασης των προσφύγων;

Μονάδες 18

Στην απάντησή σας να συνδυάσετε τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες που παρέχει το ακόλουθο κείμενο.

Κείμενο

Κατά τις πρώτες ώρες της μικρασιατικής τραγωδίας, η πρώτη δραστηριοποίηση από πλευράς ελληνικών αρχών ήταν η συλλογή τροφίμων και χρημάτων για να περιθάλψουν τα ράκη* που αποβιβάζονταν από το «Καρνάκ» και τη «Φρυγία», τα δυο πρώτα ξένα ατμόπλοια που κατέπλευσαν στον Πειραιά. Όπως ήταν φυσικό, εξίσου πρωταρχική ενέργεια υποδοχής ήταν η παραχώρηση, όπου υπήρχαν, των υποστέγων του Πειραιά, των προτεσταντικών εκκλησιών της πόλης και κάποιων αιθουσών του Τζάννειου Νοσοκομείου. Και πάρα πολύ σύντομα, στις εφημερίδες της 2ας Σεπτεμβρίου, [...] διαβάζουμε στα ψιλά γράμματα ότι στο Υπουργείο Δικαιοσύνης «μελετάται η τροποποίηση του ενοικιοστασίου», στο σημείο που αφορά στην υπενοικίαση των δωματίων. Ακόμη, στο *Ελεύθερον Βήμα* παρουσιάζεται από τις πρώτες κιόλας μέρες «προσφορά δωματίου εντός κατοικίας», αλλά υπό τον εξής όρο: το δωμάτιο προσφέρεται «για ενοικίαση από οικότροφο προσφυγοπούλα». Τα δείγματα αυτά είναι οι προάγγελοι, κατά κάποιον τρόπο, των επικείμενων επιτάξεων, έστω και αν για την ώρα μάλλον δε φαίνεται να υπάρχει σαφής αντίληψη στο κράτος και στην κοινή γνώμη περί της εκτάσεως των γεγονότων. Στο μεταξύ οι καταλήψεις επεκτείνονται σε κάθε κενό, δημόσιο χώρο.

* ράκη: εξαθλιωμένοι πρόσφυγες

Βίκα Δ. Γκιζελή, «Επίταξις ακινήτων κατοικουμένων ή οπωσδήποτε χρησιμοποιουμένων» [στον τόμο:] *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Επιστημονικό συμπόσιο*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα 1997, σσ. 71-72.

ΟΔΗΓΙΕΣ (ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.**
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Α.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το κύριο πρόβλημα που δημιουργήθηκε μετά τη λήξη των Βαλκανικών πολέμων ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις νεοαποκτηθείσες περιοχές.
2. Ο θάνατος του Κωλέττη το 1847 ευνόησε το γαλλικό κόμμα.
3. Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
4. Η δίχρονη προεδρία του μητροπολίτη Χρυσανθου στην Τραπεζούντα ήταν ένα αληθινό διάλειμμα δημοκρατίας.
5. Ο πρωθυπουργός Δηλιγιάννης στις 12 Μαρτίου 1905 προέβη σε σκληρές δηλώσεις κατά του πρίγκιπα Γεωργίου και των συνεργατών του.

Μονάδες 10

Α.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των όρων που ακολουθούν:

- α. Κοινωνιολογική Εταιρεία.
- β. Οργανισμός (Θεσσαλονίκη 1914).
- γ. Πατριαρχική Επιτροπή.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Α.2.1. Ποια ήταν η εμπορική δραστηριότητα του Παρευξείνιου ελληνισμού κατά τον 19^ο αιώνα;

Μονάδες 13

Α.2.2. Ποια ήταν τα πλεονεκτήματα, που είχε αποκτήσει η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939), τα οποία επέτρεψαν τη θετική οικονομική της πορεία;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από το πιο κάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να παρουσιάσετε την πολιτική στάση του Ελευθερίου Βενιζέλου απέναντι στο Κρητικό Ζήτημα ως πρωθυπουργού της Ελλάδας μέχρι το 1912.

Μονάδες 25

Κείμενο

Στις 27 Αυγούστου¹, ο Ελευθέριος Βενιζέλος υπέβαλε την παραίτησή του από το αξίωμα του προέδρου της Εκτελεστικής Επιτροπής της αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας και λίγες μέρες αργότερα εγκατέλειψε τα Χανιά για να αναλάβει ενεργή πολιτική δράση στην Αθήνα. [...] Ο Κρητικός ηγέτης είχε καταλήξει νωρίτερα στη γενική διαπίστωση ότι η δικαίωση των εθνικών προσδοκιών της ιδιαίτερης πατρίδας του ήταν αναπόσπαστα συνυφασμένη με τη δυνατότητα του ελεύθερου βασιλείου να τη συνδράμει αποτελεσματικά, με διπλωματικά ή στρατιωτικά μέσα. Με αυτή τη σκέψη, θα συνδυάσει την επίσπευση των πολεμικών εξοπλισμών με την αποφυγή της άμεσης εμπλοκής σε ένοπλη σύρραξη. Η διττή αυτή επιδίωξη εξηγεί τη γενικότερη διπλωματική τακτική του, στα πλαίσια της οποίας εντασσόταν και η ειδικότερη αντιμετώπιση του Κρητικού Ζητήματος.

Με την παρακίνηση, πράγματι, της Αθήνας, θα επικρατήσει στη μεγαλόνησο κλίμα ύφεσης και αναμονής, το οποίο όμως θα διαταραχτεί στις αρχές του 1912. Αφορμή για την παρεμβολή δυσχερειών στην εφαρμογή της πολιτικής αυτής του Ελευθερίου Βενιζέλου στάθηκε η άκαμπτη απόφαση μερίδας μελών της Κρητικής Βουλής να μετάσχουν στις εργασίες του ελληνικού κοινοβουλίου με την πεποίθηση ότι, μετά τη μονομερή ανακήρυξη της ένωσης, το 1908, θα συνέβαλλαν με τον τρόπο αυτό και στην τυπική επικύρωσή της και θα εκβίαζαν, τελικά, τη διεθνή αναγνώριση.

Η αντίδραση του Έλληνα πρωθυπουργού ήταν άμεση και κατηγορηματική. Σε επείγον μήνυμά του προς το Ραγκαβή, κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά, υπογράμμισε: «Δεν επιτρέπεται να θυσιασθούν τα κεκτημένα δια της σπουδής. Δεν είναι εντροπή δια την μικράν Κρήτην να μιμηθή μέγιστα έθνη και να υπομείνη. [...] Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμέτωποι όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του Ελευθέρου Βασιλείου, του οποίου η κυβέρνησις δεν ευνοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόνως και άνευ απωλείας μιας ημέρας ασχολουμένη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνησις αξιοί όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης».

1. του 1910

ΚΡΗΤΗ: Ιστορία και Πολιτισμός, τ. Β', Κρήτη 1983, σελ. 483-484.

ΘΕΜΑ Β2

Αφού μελετήσετε τα παρατιθέμενα άρθρα των Συνταγμάτων του 1844 και του 1864 και αξιοποιήσετε τις ιστορικές σας γνώσεις, να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των δύο Συνταγμάτων.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο Α: από το Σύνταγμα του 1844

Περί δημοσίου δικαίου των Ελλήνων

Άρθρον 10

Πας τις δύναται να δημοσιεύη προφορικώς τε, εγγράφως και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρών τους νόμους του Κράτους.

Ο τύπος είναι ελεύθερος και λογοκρισία δεν επιτρέπεται.

Οι υπεύθυνοι συντάκται, εκδότης και τυπογράφοι εφημερίδων δεν υποχρεούνται εις ουδεμίαν χρηματικήν προκαταβολήν λόγω εγγυήσεως.

Οι εκδότης εφημερίδων θέλουν είσθαι πολίται Έλληνες.

Περί συντάξεως της Πολιτείας

Άρθρον 15

Η νομοθετική εξουσία ενεργείται συνάμα υπό του Βασιλέως, της Βουλής και της Γερουσίας.

Άρθρον 20

Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε δια των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων Υπουργών.

Άρθρον 21

Η δικαστική εξουσία ενεργείται δια των δικαστηρίων, αι δε δικαστικά αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Κείμενο Β: από το Σύνταγμα του 1864

Άρθρον 10

Οι Έλληνες έχουσι το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ησύχως και άόπλως· μόνον εις τας δημοσίας συναθροίσεις δύναται να παρίσταται η Αστυνομία. Αι εν υπαίθρω συναθροίσεις δύνανται να απαγορευθώσιν, αν ως εκ τούτων επίκηται κίνδυνος εις την δημοσίαν ασφάλειαν.

Άρθρον 14

Έκαστος δύναται να δημοσιεύη προφορικώς, εγγράφως και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρών τους νόμους του Κράτους. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία ως και παν άλλο προληπτικόν μέτρον απαγορεύονται ...

Άρθρον 21

Άπασαι αι εξουσίαι πηγάζουσιν εκ του Έθνους, ενεργούνται δε καθ' ον τρόπον ορίζει το Σύνταγμα.

Άρθρον 22

Η νομοθετική εξουσία ενεργείται υπό του Βασιλέως και της Βουλής.

Άρθρον 27

Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε δια των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων υπουργών.

Άρθρον 28

Η δικαστική εξουσία ενεργείται δια των δικαστηρίων, αι δε δικαστικάί αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Αλέξανδρος Σβώλος, *Τα ελληνικά Συντάγματα 1822-1952*, Αθήνα 1972, σελ. 129-131 και 155.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 2006
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Α.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα θετικά αποτελέσματα του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (Δ.Ο.Ε.) επέτρεψαν την πραγματοποίηση των μεταρρυθμίσεων του Χαριλάου Τρικούπη.
2. Η Λέσχη Φιλελευθέρων ιδρύθηκε το 1912.
3. Οι Σουλιώτες πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στο συνοικισμό «Νέα Πέλλα».
4. Η συνθήκη των Σεβρών προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας.
5. Σε σύγκριση με την αστική, η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες.

Μονάδες 10

Α.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των όρων που ακολουθούν:

- α. ΟΥΛΕΝ.
- β. Ομάδα Ιαπώνων.
- γ. Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

Α.2.1. Πώς εξελίχθηκε η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1860 έως το τέλος του 19^{ου} αιώνα;

Μονάδες 14

Α.2.2. Με ποιους τρόπους πραγματοποιήθηκε η παλιννόστηση των προσφύγων στη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη κατά τα έτη 1918-1920; Ποιες συνθήκες βρήκαν οι πρόσφυγες στην πατρίδα τους;

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Χρησιμοποιώντας τα σχετικά χωρία του πιο κάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αποτιμήσετε τη λειτουργία της συνταγματικής μοναρχίας κατά την περίοδο της διακυβέρνησης του Ιωάννη Κωλέττη.

Μονάδες 20

Κείμενο

Υποστηρίχθηκε [...] ότι ή μὴ ἀνάπτυξη τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, στὴν περίοδο τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας, δὲν ὀφειλόταν στὸ «πλημμελὲς» τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος οὔτε στὴν ἔλλειψη κανόνων ποὺ διευκόλυναν τὴν καθιέρωση σταθερῶν κοινοβουλευτικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ στὴν μὴ ἐφαρμογὴ του ἀπὸ τὸν Ὅθωνα καὶ στὶς ἐσκεμμένες παραβιάσεις του.

Πράγματι, ἔχοντας ἀποδεχθεῖ καταναγκαστικὰ τὴν ἐγκαθίδρυση συνταγματικοῦ πολιτεύματος ὁ ξενόφερτος μονάρχης δὲν διακατεχόταν ἀπὸ τὴν παραμικρὴ διάθεση νὰ τὸ ἐφαρμόσει. Ἀναμίχθηκε σὲ ἔργα διοικητικὰ, παρενέβαινε στὶς βουλευτικὲς ἐκλογὲς καὶ κατέβαλε κάθε προσπάθεια νὰ συγκεντρώσει ὅλο καὶ περισσότερη ἐξουσία. Παράλληλα περιφρόνησε τὸν ἐκλογικὸ νόμο τοῦ 1844 καὶ δὲν ἐπέτρεψε τὴ

διενέργεια ἐλεύθερων ἐκλογῶν νοθεύοντας τες συστηματικὰ σὲ ὅλες τὶς φάσεις τῆς σχετικῆς διαδικασίας.

Χαρακτηριστικὲς ὑπῆρξαν οἱ καταγγελίες τοῦ Μιχ. Σχινᾶ στὴ Βουλὴ σὲ βάρος τῆς γαλλόφιλης (καὶ ὑποστηριζόμενης ἀπὸ τὸν Ὅθωνα) κυβέρνησης Κωλέττη, τὴν ἐπομένη τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν τὸ 1847: «Μέσα διπλᾶ, τριπλᾶ, τετραπλᾶ, παραπείσεων, ἀπειλῶν, ὑποσχέσεων ἐτίθεντο ἐν χρήσει ἵνα συλλέξωσι τὴν διεσπαρμένην καὶ ἀπολωλῶσαν πλειοψηφίαν [...]».

Παῦλος Πετρίδης, *Πολιτικὲς δυνάμεις καὶ συνταγματικοὶ θεσμοὶ στὴ νεώτερη Ελλάδα, 1844-1936*, (Θεσσαλονίκη, 1984), σσ. 24-25.

ΘΕΜΑ Β2

Χρησιμοποιώντας τα σχετικά χωρία του πιο κάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε τη δραστηριότητα του εξωελλαδικού ελληνικού κεφαλαίου στο ελληνικό κράτος από το 1870 έως το τέλος του 19^{ου} αιώνα.

Μονάδες 30

Κείμενο

Φαίνεται πραγματικὰ ὅτι γιὰ τοὺς ὁμογενεῖς ἢ «ἐπιχειρήσεις Ἑλλάς» δὲ σήμαινε ἀπλῶς τὴν ἐγκατάστασή τους στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο καὶ τὴν ἐπιχειρηματικὴ τους ἀνάπτυξη ἐκεῖ, ἀλλὰ, ἀκόμα περισσότερο, σήμαινε τὴν ἐπιδίωξη ἐξαιρετικῶν εἰσοδημάτων καὶ ὑπερ-κερδῶν, ἀνώτερων ἀπὸ τὰ θεωρούμενα διεθνῶς ὡς συνήθη. Ἔτσι, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ κινήθηκαν μόνιμα σὲ ἓνα κλίμα προσωπικῶν πιέσεων, προσπαθώντας νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση ὄχι ἀπλῶς δικαιώματα, ἀλλὰ ἀποκλειστικότητες καὶ προνόμια. Ἔτσι, τὰ ὑπερκέρδη, ἢ κερδοσκοπία, οἱ πρόσοδοι, τὰ προνόμια παρουσιάσθηκαν μὲ τὴν ἀνοχὴ τοῦ κράτους σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ὅπου οἱ ὁμογενεῖς ἀναμίχθηκαν: στὰ τσιφλίκια τῆς Θεσσαλίας-Ἄρτας, στὶς παραγγελίες τῶν δημοσίων ἔργων, στὰ ἐθνικὰ δάνεια, στὴν ἐπεξεργασία τοῦ προστατευτικοῦ δασμολογίου, στὴ διατύπωση τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς κλπ.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τόμος ΙΔ' (Ἀθήνα, 1977), σ. 58.

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ**Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ****ΔΕΥΤΕΡΑ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ 2005****ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ****ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)****ΟΜΑΔΑ Α΄****ΘΕΜΑ Α1**

A.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων περιόδων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε περίοδο:

1. Στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης η Σύρος δέχτηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο.
2. Η εμφάνιση και ανάπτυξη της βιομηχανίας στον ελληνικό χώρο κατά το 19^ο αιώνα παρουσίασε ελάχιστα κοινά σημεία με όσα συνέβαιναν στο πεδίο αυτό στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη.
3. Η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην πρωτεύουσα αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών.
4. Ο Ελ. Βενιζέλος το 1910, παρά την πίεση των οπαδών του, υποστήριξε την ψήφιση νέου συντάγματος και όχι την αναθεώρηση του υπάρχοντος.
5. Το ραλλικό κόμμα ήταν αντίθετο προς τον εκσυγχρονισμό.

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων ή φράσεων:

- Κλήριγκ.
- Κόμμα του Γεωργίου Θεοτόκη.
- Οργανισμός (Θεσσαλονίκη, 1914).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες ήταν οι διαδικασίες για την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας και ποια η δραστηριότητά της στα πρώτα στάδια της λειτουργίας της;

Μονάδες 14

A.2.2. Να παρουσιάσετε τους λόγους που οδήγησαν τη «νέα γενιά» των πολιτικών της μετεπαναστατικής Ελλάδας να διαφοροποιηθεί από τις αντιλήψεις που χαρακτήριζαν τους αρχηγούς των ξενικών κομμάτων.

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β'**ΘΕΜΑ Β1**

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τους παράγοντες που επέτρεψαν τη δημιουργία της μεγάλης ιδιοκτησίας μετά την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας (1881), καθώς και τις επιπτώσεις του γεγονότος αυτού στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας μέχρι το τέλος των βαλκανικών πολέμων.

Μονάδες 25

Κείμενα

α. Στο αγροτικό ζήτημα της Θεσσαλίας, το οποίο σημείωσε ιδιαίτερη έξαρση κατά την κρίσιμη περίοδο της μετάβασης από την οθωμανική στην ελληνική κυριαρχία, η σύμβαση της προσάρτησης επέβαλλε το σεβασμό των υπαρχόντων δικαιωμάτων όλων εκείνων, οι οποίοι κατείχαν νόμιμους οθωμανικούς τίτλους σε κάθε είδους γαίες ή ακίνητα. Η διάταξη θεωρήθηκε ότι εξομοίωνε όλους τους σχετικούς με την κατοχή της γης οθωμανικούς τίτλους και τους αναγνώριζε ως αποδεικτικά στοιχεία ιδιοκτησίας¹ εκλήφθηκε δε ως προνομιακή μεταχείριση των Οθωμανών κατόχων τίτλων γης και οδηγούσε στην ενίσχυση της θέσης των τελευταίων, εξαιτίας και της ισχύος της απόλυτης ατομικής ιδιοκτησίας στην ελληνική νομοθεσία, σε αντίθεση με τους όποιους περιορισμούς επέβαλλε ο οθωμανικός νόμος. Αφορούσε όμως, κατ' επέκταση, και τους Έλληνες αγοραστές —προπάντων κεφαλαιούχους της ομογένειας—, οι οποίοι ενόψει της προσάρτησης είχαν σπεύσει να αποκτήσουν κτήματα στη Θεσσαλία. Από την άλλη πλευρά, η δίκαιη απαίτηση των καλλιεργητών για απόκτηση ιδιόκτητης γης μετά την απελευθέρωση, όχι μόνο δεν πραγματοποιήθηκε αλλά αντίθετα συνοδεύτηκε και με επιδείνωση των καλλιεργητικών σχέσεων, εξαιτίας και της μη οριοθέτησης των δικών τους δικαιωμάτων.

Αγγελική Σφήκα-Θεοδοσίου, «Ο Τρικούπης και το θεσσαλικό ζήτημα», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, περ. «ΕΓΝΑΤΙΑ», τ. 5, σελ. 124, UNIVERSITY STUDIO PRESS, 1995-2000.

β. Η ανάγκη να διατηρηθεί η δανειοληπτική ικανότητα της Ελλάδας στο εξωτερικό εμπόδιζε αρκετές φορές τη διαδικασία της εσωτερικής μεταρρύθμισης. Ο Τρικούπης απέφυγε π.χ. να κάνει μεταρρυθμίσεις στη γεωργική γη της νεοαποκτημένης επαρχίας της Θεσσαλίας, της οποίας τη

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

γεωργία χαρακτηρίζαν τα μεγάλα τσιφλίκια, για να μην προσβάλει τις ευαισθησίες (...) των πλουσίων Ελλήνων του εξωτερικού, που έδειχναν όλο και μεγαλύτερη τάση να επενδύουν στη μητέρα πατρίδα.

Richard Clogg, «Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας», σελ. 137-138, εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1999.

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τις αντιδράσεις των προσφύγων που βρισκόνταν στην Ελλάδα, για την υποχρεωτική ανταλλαγή και να καταγράψετε τα επιχειρήματά τους.

Μονάδες 25**Κείμενο**

«Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου ... θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες, απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας ... πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική ... ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και ιδιοκτησίας' ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών. Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας, αυτόχθονες από πανάρχαιους χρόνους στη γη που κατοικούσαν και πάνω στην οποία τα δικαιώματά τους είναι αναπαλλοτρίωτα και απαράγραπτα, δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής ... Οι αλύτρωτοι Έλληνες συναγμένοι εδώ και σε

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλιννοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη ...Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται σαν μία προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού.»

Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τους πρόσφυγες της Αθήνας στην Ομόνοια, στο πάνδημο συλλαλητήριο της 21-1-1923 που οργανώθηκε για να εκφραστεί η αντίθεσή τους στην υποχρεωτική ανταλλαγή.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία,κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο επάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : μετά την 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- Πεδινοί
- Κοινωνιολογική Εταιρεία
- «Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας» (1919).

Μονάδες 12

A.1.2. *Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.*

1. Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι ευνόησαν ιδιαίτερα την ελληνική ναυτιλία.
2. Η Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα είχε μικρή ποικιλία μεταλλευτικών κοιτασμάτων, σε μεγάλες όμως ποσότητες.
3. Η ίδρυση τραπεζικού ιδρύματος στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος απέβλεπε μόνο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας.
4. Βασικό χαρακτηριστικό των επενδύσεων των κεφαλαιούχων ομογενών κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα ήταν ο ευκαιριακός χαρακτήρας και η ρευστότητά τους.

5. Με τη διχοτόμηση της δραχμής το 1922, το ελληνικό κράτος εξοικονόμησε 1.200.000.000 δραχμές.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

- A.2.1.** Ποιες κοινωνικές τάξεις και ομάδες απογοήτευσε η αποτυχία του προγράμματος Τρικούπη για ένα σύγχρονο κράτος και για ποιους λόγους;

Μονάδες 14

- A.2.2.** Ποιοι λόγοι οδήγησαν στην καθυστέρηση της εμφάνισης και ανάπτυξης του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα σε σχέση με άλλες χώρες;

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από την παρακάτω πηγή και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

- α) να περιγράψετε και να αιτιολογήσετε τη δομή του Βενιζελικού κόμματος.

Μονάδες 12

- β) να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές του κόμματος των Φιλελευθέρων με τα αντιβενιζελικά κόμματα στο σύνολό τους.

Μονάδες 13

Κείμενο

Ο Βενιζέλος, μολονότι πίστευε στον κοινοβουλευτισμό, αντιλαμβανόταν πως η πρωτοφανής του επιτυχία οφειλόταν στο προσωπικό του χάρισμα μάλλον, παρά στην κομματική οργάνωση. Η πεποίθησή του πως ήλθε στην εξουσία το 1910 για να απαλλάξει την Ελλάδα από

τον «παλαιοκομματισμό» δεν ξεχώριζε πάντοτε από την εχθρότητα προς τα κόμματα εν γένει. Ειδικότερα μετά το 1928, όταν άρχισε να χαλαρώνει η επιβολή του πάνω στους τέως υπαρχηγούς του, έτεινε να αγνοεί την «κομματική κουζίνα» όπως τα ονόμαζε περιφρονητικά. Σε μια συνέντευξη που έδωσε τον επόμενο χρόνο, αποκάλυψε την πεποίθησή του πως, αν το κοινοβουλευτικό σύστημα ήθελε να επιβιώσει, χρειαζόταν περισσότερο παρά ποτέ μεγάλες προσωπικότητες, ικανές να διερμηνεύσουν πιστά και άμεσα τη λαϊκή θέληση, χωρίς να υπόκεινται ανά πάσα στιγμή σε κομματικές πιέσεις. Ούτε ο πατερναλισμός του Βενιζέλου ούτε οι πελατειακές φατρίες των Λαϊκών παρήγαγαν μια κομματική οργάνωση ικανή να αρθρώσει τα αιτήματα των μαζών. Ούτε οι μεν ούτε οι δε γέννησαν το «κόμμα ιδεών», την απουσία του οποίου θρηνούσαν οι θεωρητικοί εκείνης της εποχής στην Ελλάδα. Ούτε και κατόρθωσαν να δημιουργήσουν σταθερές νεανικές οργανώσεις. Το «σχίσμα» το οποίο τους χώριζε, καθώς στηριζόταν σε περιφερειακές μάλλον παρά σε ταξικές αντιθέσεις –μεταξύ της Παλαιάς Ελλάδας και των βενιζελικών Νέων Χωρών- αφορούσε ολοένα και λιγότερο τις ανάγκες μιας χώρας όπου αναπτύσσονταν ταχύτατα οι πόλεις και η βιομηχανία. Τα δύο μεγάλα κόμματα προσκολλήθηκαν στην άποψη πως η λειτουργία ενός κόμματος εθνικού επιπέδου ήταν να υπερβαίνει μάλλον παρά να εκπροσωπεί τα ταξικά συμφέροντα.

Mark Mazower, *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου*, σσ.52-53.

πατερναλισμός: άσκηση εξουσίας με κηδεμονευτικό χαρακτήρα

Λαϊκό Κόμμα: αντιβενιζελικό κόμμα του Μεσοπολέμου

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από την παρακάτω πηγή και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αποτιμήσετε τη συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στην ανάπτυξη του τομέα της βιομηχανίας.

Μονάδες 25

Στο χώρο των εργοστασίων κυριάρχησε η ταπητουργία με δεύτερη τη βαμβακουργία, την οποία οι πρόσφυγες εμπλούτισαν με νέα είδη: αλατζάδες, κουβέρτες και άλλα. Το σύνολο των βιομηχανικών οικοπέδων που παραχώρησε η Ε.Α.Π. σε ενδιαφερόμενους σε όλους τους προσφυγικούς συνοικισμούς ήταν 40. Από αυτά, τα εικοσιτέσσερα βρίσκονταν στη Νέα Ιωνία και, από τα υπόλοιπα, δύο στην Καισαριανή, επτά στη Νίκαια, επτά στον Υμηττό, ένα στο Βύρωνα, ένα στα Ταμπούρια του Πειραιά, ένα στη Δραπετσώνα και ένα στον Πειραιά. Εκτός από τα ταπητουργεία και τα υφαντουργεία, στη Νέα Ιωνία ένα οικόπεδο χρησιμοποιήθηκε για εργοστάσιο ελαστικών, ένα για σοκολατοποιία και ζαχαροπλαστική, ένα για βιομηχανία χρωμάτων και ένα για αγγειοπλαστική. [...] Ο νέος και πολλά υποσχόμενος κλάδος της ταπητουργίας προσήλκυσε το ενδιαφέρον πολλών γνωστών γηγενών επιχειρηματιών, οικονομικών παραγόντων και τραπεζών, που εκμεταλλευόμενοι την τεχνογνωσία των προσφύγων συνεταιρίστηκαν μαζί τους στη δημιουργία μεγάλων εταιρειών. [...] Ο Ν. Κυρκίνης, μέσα στα 1919, άρχισε τις εργασίες για την ίδρυση εργοστασίου μεταξουργίας, με συνεργάτη το μεταξοβιομήχανο από την Καλαμάτα Α. Ναθαναήλ και τον γιο του Κωνσταντίνο. Οι πρώτες εργασίες στέφθηκαν με επιτυχία. [...] Τον Ιανουάριο του 1923, όταν τα κύματα των προσφύγων κατακλύζουν τον χώρο, η Μεταξουργία του Κυρκίνη με τη συμμετοχή των ιδίων μετόχων της Ελληνικής Ερριουργίας γίνεται Ανώνυμη Εταιρεία με την επωνυμία «Ελληνική Μεταξουργία

Α.Ε.», με γενικό διευθυντή τον Ν.Κυρκίνη και εταιρικό κεφάλαιο 5.000.000 δραχμές. Κύριος παράγοντας της ανάπτυξης της μεταξουργίας στην Ελλάδα ήταν η συνεισφορά των προσφύγων που με την τεχνογνωσία τους αλλά, κυρίως, με τα φτηνά εργατικά χέρια που πρόσφεραν έδωσαν μεγάλη ώθηση στην Ελληνική Βιομηχανία Μεταξιού. Στο εργοστάσιο του Κυρκίνη «τα πολυπληθή θύματα του Κεμαλισμού, τα εκ Νικομηδείας και Προύσης καταγόμενα εύρον την γνωστήν της πατρίδος των ενασχόλησιν διά τελειοτάτων μηχανημάτων... γίνεται μάλιστα προσπάθεια εν τω Υπουργείω Περιθάψεως, ώστε να απασχοληθώσι άπασαι αι εργάτιδες» γράφει η Χρυσή Βίβλος.

Όλγα Βογιατζόγλου, «Η βιομηχανική εγκατάσταση στη Νέα Ιωνία - Παράμετρος εγκατάστασης», στο συλλογικό τόμο *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα*, σσ. 150 - 155.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα να μην τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : 10:00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ 2003
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων :

- Εθνικόν Κομιτάτον
- Κλήριγκ
- Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)

Μονάδες 12

A.1.2. *Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.*

1. Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε το 1841.
2. Με τη Γαλλική Επανάσταση ευνοήθηκε ιδιαίτερα η ελληνική ναυτιλία.
3. Ο Θ. Δηλιγιάννης υποστήριξε το χωρισμό των εξουσιών.
4. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος (1909) εγκαθίδρυσε δικτατορία.
5. Αποστολή της Ε.Α.Π. ήταν να εξασφαλίσει παραγωγική απασχόληση στους πρόσφυγες.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

Α.2.1. Ποιες ήταν οι μεγάλες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 14

Α.2.2. Ποιες μορφές πήρε και ποιες συνέπειες είχε η καταπίεση του μικρασιατικού ελληνισμού το 1914-1918;

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τον παρακάτω πίνακα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις :

α) Να παρουσιάσετε την πορεία της ελληνικής βιομηχανίας από το 1870 έως το 1917.

Μονάδες 10

β) Να αιτιολογήσετε την άποψή σας, λαμβάνοντας υπόψη και τις δραστηριότητες του εξωελλαδικού ελληνικού κεφαλαίου.

Μονάδες 15

ΠΙΝΑΚΑΣ

Ανάπτυξη της βιομηχανίας

	Αριθμός βιομηχανιών	Αριθμός εργατών	Ιπποδύναμη (σε ατμόϊππους)
1867	22	7.300	300
1873	95	7.342	1967
1875	95	-	-
1878	108	-	2.884
1889	(145)	-	8.568
1892	-	-	10.000
1917	2.213	35.500	70.000

Από το έργο του Κ. Τσουκαλά,
Εξάρτηση και Αναπαραγωγή, Αθήνα 1977 σελ. 260

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και με βάση τα στοιχεία του παρακάτω κειμένου :

α) Να εκθέσετε τις προγραμματικές αρχές της Κοινωνιολογικής Εταιρείας και του Λαϊκού Κόμματος.

Μονάδες 12

β) Να αποτιμήσετε κατά πόσο το αναθεωρητικό και νομοθετικό έργο του Ε. Βενιζέλου το 1911-12 υλοποίησε τις προγραμματικές εξαγγελίες της Κοινωνιολογικής Εταιρείας.

Μονάδες 13

Αλ. Παπαναστασίου, «Τι πρέπει να γίνη», κείμενο που επιδόθηκε από την Κοινωνιολογική Εταιρεία στο Στρατιωτικό Σύνδεσμο, 1909.

Η διόρθωσις των κακών (...) είναι βεβαίως δυνατή δια καταλλήλου διδασκαλίας του λαού, δια συνεταιριστικής οργανώσεώς του, δι' εισαγωγής αρμόζοντος εις τα ήθη και την ιστορίαν μας συστήματος τοπικής αυτοδιοικήσεως και τέλος δια του σχηματισμού λαϊκού κόμματος μη στηριζομένου εις τους προσωπικούς δεσμούς και εις την ικανοποίησιν ατομικών συμφερόντων, το οποίον θα ήτο εις θέσιν ως εκ της καταρτίσεώς του, να ενασκή αυστηρόν έλεγχον επί της διοικήσεως και να μεριμνά διαρκώς περί της καλλιτερεύσεως της οικονομικής θέσεως του λαού, -αλλά τούτο θ' απαιτήση μακρόν χρόνον, τοσούτω μάλλον καθόσον τα υπάρχοντα προσωπικά κόμματα και συμφέρον έχουν και είναι εις θέσιν δια της επιρροής, ην (...) ασκούν, να δυσχεράνουν την τοιαύτην εργασίαν.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα να μην τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : μετά την 10η πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ